

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์

งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิม

ผลการศึกษาพบว่าจำนวนงานวิจัยที่มีประเด็นการศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมมีทั้งสิ้น 9 เรื่อง พบในทวีปอเมริกาเหนือ 5 เรื่อง ยุโรป 2 เรื่อง และ เอเชีย 2 เรื่อง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับสื่อกระแสหลัก

ลำดับ	หัวข้องานวิจัย/นักวิจัย	ผู้วิจัย	ปีที่เผยแพร่	ทวีป	ประเทศ
1	How Online Citizen Journalism Publications and Online Newspapers Utilize the Objectivity Standard Rely on External Sources	Serena Carpenter	2550	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
2	Rating Citizen Journalists Versus Pros: Editors' Views	Seungahn Nah & Deborah Chung	2552	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
3	Journalists Provide Social Context Missing from Sports Blogs	Marie Hardin & Erin Ash	2554	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
4	Citizen Journalism Just as Credible As Stories by Pros, Students Say	Sara Baker Netzley & Mark Hemmer	2555	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
5	The Press Versus the Public What is Good Journalism	Homero Gil de Zuniga & Amber Hinsley	2555	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
6	Anything you can do, I can do better? Professional journalists on citizen journalism in six European countries	Henrik Ornebring	2556	ยุโรป	อังกฤษ เอสโตเนีย เยอรมนี อิตาลี โปแลนด์ สวีเดน

ตารางที่ 17 แสดงรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับสื่อกระแสหลัก (ต่อ)

ลำดับ	หัวข้องานวิจัย/นักวิจัย	ผู้วิจัย	ปีที่เผยแพร่	ทวีป	ประเทศ
7	Using Citizen for Community Journalism Findings from a Hyperlocal Media Project	Steve Paulussen & Evelien D'heer	2556	ยุโรป	เบลเยียม
8	How Citizens Create News Stories The “News Access” Problem Reversed	Zvi Reich	2551	เอเชีย	อิสราเอล
9	การเกิดขึ้นและพัฒนาการของนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส	มัทนา เจริญวงศ์และคณะ	2556	เอเชีย	ไทย

ทั้งนี้ สามารถจัดกลุ่มงานวิจัยในกลุ่มนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่ศึกษาความแตกต่างในกระบวนการรายงานข่าว ประเด็นการศึกษาในกลุ่มนี้จะครอบคลุมการเลือกประเด็นข่าว การรวบรวมข้อมูล แบบแผนการใช้แหล่งข่าว ขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนการรายงานข่าว การใช้กรอบข่าว และลักษณะการให้ข้อมูลของนักข่าว

2. งานวิจัยที่เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น นิยามความหมาย ความเป็นมืออาชีพ ทักษะความชำนาญ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจในการทำงาน ความสำคัญของบทบาทนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพ

3. งานวิจัยที่เปรียบเทียบในมิติวารสารศาสตร์ที่ดีเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ความน่าเชื่อถือ อคติในการรายงานข่าวระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพ

1. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความแตกต่างในกระบวนการรายงานข่าว

มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

1) งานวิจัยเรื่อง “How Online Citizen Journalism Publications and Online Newspapers Utilize the Objectivity Standard and Rely on External Source” (Carpenter, 2007) ศึกษาผลของการทำข่าวแบบประจำวันต่อเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองและเว็บไซต์ข่าวของสื่อกระแสหลัก โดยศึกษาการแสดงความเห็นส่วนตัวในการรายงานข่าวและการใช้แหล่งข่าว ซึ่งประเด็นหลังนั้น ผู้วิจัยศึกษา

จากการพึ่งพาข่าวแจก¹ การใช้แหล่งข่าวองค์กร การอ้างอิงแหล่งข่าวที่เป็นทางการและแหล่งข่าวที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงการใช้แหล่งข่าวตามเพศ ซึ่งเป็นการศึกษาตามกรอบการวิเคราะห์ทางทฤษฎีที่สร้างขึ้นจากแนวคิด Hierarchy of Influence on Media Content ของ Shoemaker & Reese ซึ่งเชื่อว่าในแต่ละวันนักข่าวที่ทำงานในสื่อกระแสหลักหรือสื่อดั้งเดิมจะต้องทำงาน 5 อย่างด้วยกัน คือ 1) หาประเด็นข่าว 2) เสนอประเด็นข่าวกับบรรณาธิการ 3) สัมภาษณ์แหล่งข่าว 4) เขียนข่าว โดยอาจจะเขียนข่าวทั้งสำหรับสื่อออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ 5) ได้รับคำสั่งให้ทำข่าวในประเด็นอื่น ๆ ตลอดวัน ฉะนั้นนักข่าวจึงต้องรับมือกับกำหนดเส้นตายส่งข่าว (Deadline) และงานประจำวัน (Routine Tasks) แนวคิดนี้ยังอธิบายถึงข้อจำกัดของเนื้อหาข่าวในสื่อกระแสหลักว่าเกิดขึ้นในหลายระดับ ดังนี้ 1) ระดับปัจเจกบุคคล 2) ระดับประจำวัน 3) ระดับองค์กร 4) ระดับExtra media และ 5) ระดับอุดมการณ์ ซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาร่วมกับแนวคิดเรื่องวารสารศาสตร์พลเมืองและหนังสือพิมพ์ออนไลน์มาอธิบายความแตกต่างในการรายงานข่าวระหว่างนักข่าวออนไลน์กับนักข่าวพลเมืองออนไลน์

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ออนไลน์ 50 แห่ง จำนวนข่าว 480 ชิ้น และเนื้อหาวารสารศาสตร์พลเมืองออนไลน์ในอเมริกา 72 แห่ง จำนวน 482 ชิ้น โดยมีสมมติฐานว่าสื่อหลักมีข้อจำกัดเรื่องเวลาทำให้ต้องใช้แหล่งข่าวประจำซึ่งส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางมุมมอง ความคิดเห็น ขณะที่นักข่าวพลเมืองมีอิสระจากข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้การใช้แหล่งข่าวของนักข่าวพลเมืองน่าจะมีลักษณะที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก

ในการศึกษาผู้วิจัยวัดผลตัวแปรเพื่อสะท้อนข้อจำกัดที่เกิดจากการทำงานในระดับรูทีนหรือระดับประจำวัน เพื่อเปรียบเทียบระหว่างนักข่าวออนไลน์กับนักข่าวพลเมืองออนไลน์ ทั้งนี้ โดยตามแนวคิด Hierarchy of Influence on Media Content การศึกษาข้อจำกัดในระดับประจำวันสามารถวัดจากสิ่งที่นักข่าวทำเพื่อปกป้องตนเอง เช่น การยึดหลักความเป็นกลางในการรายงานข่าวเพื่อป้องกันความอคติลำเอียง ซึ่งในอีกด้านหนึ่งนำไปสู่การใช้แหล่งข่าวที่เฉพาะเจาะจง เช่น ข่าวแจก แหล่งข่าวทางการมากกว่าแหล่งข่าวอื่น ๆ รวมทั้งวัดได้จากการพึ่งพาแหล่งข้อมูลภายนอก

¹ ข่าวแจก (Press Release หรือ News Release) หมายถึง เอกสารที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารองค์กรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนเตรียมไว้ให้นักข่าวที่มาทำข่าวโดยมากมักเขียนอยู่ในรูปข่าว รวมถึงข่าวประชาสัมพันธ์ที่ส่งให้นักข่าวเผยแพร่

ผลการศึกษาที่สำคัญ พบว่าในด้านการแสดงความคิดเห็นในเนื้อหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง โดยนักข่าวอาชีพมีการแสดงความคิดเห็นในข่าวประมาณ 11.2 % ขณะที่นักข่าวพลเมืองมีการแสดงความคิดเห็นในข่าวถึง 42.1 %

สำหรับการใช้ข่าวแจกเป็นแหล่งข่าว พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักข่าวพลเมืองใช้ข่าวแจก 3.7% มากกว่านักข่าวอาชีพซึ่งใช้ 0.2%

นอกจากนี้ ยังพบว่านักข่าวอาชีพมีการพึ่งพาแหล่งข่าวองค์กรที่เป็นหน่วยงานราชการ 42.6 % องค์กรเอกชน 36.2 % หน่วยงานพัฒนาภาคเอกชน 21.9% ขณะที่นักข่าวพลเมืองใช้น้อยกว่ามาก

นักข่าวอาชีพใช้แหล่งข่าวทางการ 75 % มากกว่านักข่าวพลเมืองที่ใช้เพียง 30.3 % แต่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวที่ไม่เป็นทางการ 60.6 % มากกว่านักข่าวจากนสพ.อาชีพที่ใช้แหล่งข่าวที่ไม่เป็นทางการ 37.3 %

ส่วนเพศของแหล่งข่าว พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยนักข่าวอาชีพใช้แหล่งข่าวที่เป็นเพศชาย 73.1 % หญิง 42.3 % ขณะที่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวเพศชาย 21.6 % หญิง 41.1 %

จากงานวิจัยนี้เห็นได้ว่า Carpenter ตั้งใจเลือกหนังสือพิมพ์ออนไลน์มาศึกษาเปรียบเทียบกับวารสารศาสตร์พลเมืองออนไลน์เพื่อขจัดความแตกต่างในการทำงานอันเป็นผลมาจากการทำข่าวต่างประเทศสื่อ แต่กระนั้นก็ยังพบว่ากิจวัตรประจำวันของนักข่าว ซึ่งประกอบด้วย การหาประเด็นข่าว การเสนอประเด็น การสัมภาษณ์แหล่งข่าว การเขียนข่าวและการได้รับคำสั่งให้ทำข่าวอื่น ๆ และการทำงานแข่งกับเวลาเพื่อส่งข่าวให้ทันกำหนดเส้นตายทุกวันส่งผลต่อการทำงานของนักข่าวอาชีพ โดยปรากฏผ่านการใช้แหล่งข่าวของนักข่าวอาชีพที่ต่างจากนักข่าวพลเมือง ซึ่งความแตกต่างที่สำคัญ ได้แก่ นักข่าวอาชีพมีการพึ่งพาแหล่งข่าวภายนอกมากกว่านักข่าวพลเมือง โดยเฉพาะแหล่งข่าวทางการและแหล่งข่าวเพศชาย นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลจากมาตรฐานทางวิชาชีพที่ต้องรักษาความเป็นกลางที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักข่าวอาชีพมีบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์มากกว่าเป็นผู้ตีความเนื้อหา นักข่าวอาชีพจึงแสดงความคิดเห็นลงไปน้อยกว่านักข่าวพลเมือง ทั้งนี้ Carpenter วิเคราะห์ว่าการที่นักข่าวพลเมืองแสดงความคิดเห็นในข่าว อาจเกิดจากสาเหตุที่ต้องการท้าทายชนชั้นนำในสังคม รวมทั้งการที่นักข่าวพลเมืองเลือกที่จะระบุงบลงไปในเนื้อหาข่าวว่าข่าวนี้มีที่มาจากข่าวแจก หรือใช้ข่าวแจกเป็นแหล่งข่าว ยังทำให้นักข่าวพลเมืองมีความโปร่งใสในการทำงานมากกว่านักข่าวอาชีพ (และอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่งานวิจัยนี้พบว่านักข่าวพลเมืองมีการใช้ข่าวแจกมากกว่านักข่าวอาชีพ แม้ว่าผู้วิจัยจะไม่ได้ระบุไว้)

สาเหตุที่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวองค์กรน้อยกว่านักข่าวอาชีพ Carpenter อธิบายว่าเป็น เพราะในการรายงานข่าว นักข่าวพลเมืองมักเน้นประเด็นที่เกิดขึ้นมากกว่าสถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ขณะที่นักข่าวอาชีพมักหาข่าวจากองค์กรที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองจึงมีการพึ่งพาแหล่งข่าวองค์กร สูงกว่านักข่าวพลเมือง ส่วนเหตุผลที่นักข่าวพลเมืองไม่ได้ใช้แหล่งข่าวทางการมากเป็นเพราะความรู้สึก ของนักข่าวพลเมืองที่เห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความใกล้ชิดกับชุมชน

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตและคำอธิบายของ Carpenter ไม่ได้เกิดจากการสัมภาษณ์นักข่าว พลเมืองและนักข่าวอาชีพ เนื่องจากใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาเพียง อย่างเดียวทำให้ไม่เห็นสาเหตุหรือข้อจำกัดอื่น ๆ ในการทำงานนอกจากกำหนดเส้นตายในการทำงานข่าว และการรายงานข่าวแบบประจำวันที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งข่าวของนักข่าวอาชีพ ขณะเดียวกันก็ทำให้ไม่ ทราบแน่ถึงเหตุผลที่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวดังที่ผู้วิจัยพบ

กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบของงานวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบว่าแม้จะเป็นข่าวออนไลน์เหมือนกัน แต่ ธรรมชาติในการทำงาน กระบวนการรายงานข่าวที่แตกต่างกันระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง ส่งผลให้การใช้แหล่งข่าวมีความต่างกัน

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ การที่นักข่าวพลเมืองไม่ได้ถูกบังคับให้ทำข่าวทุกวันอย่าง นักข่าวอาชีพที่ “ข่าว” มีสถานะเป็น “สินค้า” ทำให้นักข่าวพลเมืองไม่ได้พัฒนาการรวบรวมข้อมูล การ หาข่าวของตนให้เป็นระบบอย่างนักข่าวอาชีพ จนอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าว ทางการที่ต้องอาศัยความคุ้นเคยและการมีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวน้อยกว่านักข่าวอาชีพมาก ทว่าในอีก ด้านหนึ่งก็ทำให้นักข่าวพลเมืองเป็นอิสระจากกระบวนการทำให้ข่าวกลายเป็นงานประจำวันอย่างนักข่าว อาชีพที่มักจะใช้แหล่งข่าวประจำของตน การทำข่าวแบบกิจวัตรประจำวันจึงส่งผลต่อการขาดความ หลากหลายในการใช้แหล่งข่าว และในเมื่อแหล่งข่าวเป็นที่มาของข้อมูลและเนื้อหา การใช้แหล่งข่าวที่ จำกัดจึงก่อให้เกิดขาดความหลากหลายของเนื้อหา และมุมมองที่ปรากฏในข่าว โดยหนังสือพิมพ์ออนไลน์ จะได้รับผลกระทบดังกล่าวมากกว่าเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง จึงสรุปได้ว่าการเป็นสื่ออาชีพและสื่อ พลเมืองเกี่ยวข้องกับลักษณะของเนื้อหาและการใช้แหล่งข่าวที่สะท้อนความเป็นสื่อประจำวันที่กลายเป็น กรอบให้นักข่าวอาชีพใช้ทำงานข่าวของตนเองโดยมิได้ตั้งใจ ซึ่งการทำงานแบบประจำวันนั้นในอีกด้าน หนึ่งก็เป็นกลไกในการจัดการภาระงานที่หนักหนาสาหัสของนักข่าว และความต้องการขององค์กรข่าว ที่

ต้องผลิตเนื้อหาข่าวทุกวัน เพราะข่าวคือสินค้าขององค์กรข่าว งานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการใช้แนวคิดของวารสารศาสตร์กระแสหลักมาศึกษาปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง

2) งานวิจัยเรื่อง “Using Citizens for Community Journalism Findings from a Hyperlocal Media Project” (Paulussen & D’heer, 2013) ศึกษาเปรียบเทียบประเภทเนื้อหา คุณค่าข่าว และแหล่งข่าวในเนื้อหาข่าวชุมชนขนาดเล็กระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมืองในเบลเยียมเพื่อศึกษาความเหมือนและต่างในการรายงานข่าวชุมชนระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง ตลอดจนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาทำข่าวชุมชน

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางวารสารศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการรายงานข่าวที่เน้นนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน (Hyperlocal journalism) และแนวคิดทางสังคมศาสตร์เรื่องภูมิศาสตร์ทางสังคม (Geo-social) มาเป็นฐานคิดที่สำคัญในงานวิจัย โดยมีใจความสำคัญว่า แม้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลทำให้ความหมายของแนวคิดชุมชน พื้นที่และสถานที่เปลี่ยนแปลงไป เห็นได้จากการทำข่าวออนไลน์ของนักข่าวที่ยังคงเกี่ยวข้องกับขอบเขตทางภูมิศาสตร์ แต่กลับถูกเข้าถึงโดยไม่มีขอบเขตทางภูมิศาสตร์ นั่นคือ ไม่ว่าผู้ใช้สื่อจะอยู่ที่ใดในโลกก็สามารถเข้าถึงข่าวออนไลน์นั้นได้ ข่าวชุมชนที่ปรากฏในเว็บข่าวออนไลน์จึงเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดกว้างทางอินเทอร์เน็ต แต่แม้จะอยู่ภายใต้สภาพการณ์เช่นนี้ ภูมิศาสตร์ก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสนใจของประชาชน เนื่องจากสำนึกและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนทางภูมิศาสตร์ฝังรากลึกกว่าสำนึกและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนออนไลน์ ฉะนั้น ไม่ว่าจะอย่างไร ผู้คนก็ยังคงสนใจ และต้องการบริโภคข่าวท้องถิ่นเสมอ

ผู้วิจัยอ้างอิงองค์ประกอบของการรายงานข่าวแบบ Hyperlocal โดยใช้แนวคิดของ Metzgar, Kurpius, Rowley (2011) พบว่ามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป็นการรายงานข่าวที่เน้นฐานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 2) มุ่งสร้างความสนใจที่ชุมชน 3) องค์กรข่าวรายงานข่าวเอง 4) มักเป็นสื่อเว็บไซต์ 5) ตั้งใจเติมช่องว่างของประเด็นหรือพื้นที่ในเขตที่ตั้งอยู่ 6) ตั้งใจส่งเสริม/สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางสาธารณชน

นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิดนิยามนสพ. ชุมชนของ Lewis, Kaufhold, Lasorsa (2010) ที่ว่าหนังสือพิมพ์ชุมชน คือ หนังสือพิมพ์ที่ให้บริการชุมชนทางภูมิศาสตร์ มักจะเป็นเมืองเล็ก ๆ หรือตั้งอยู่ในชนบท ซึ่งปัจจุบันนี้หนังสือพิมพ์ชุมชนที่เน้นผลกำไรหันมาเป็นสื่อ “Hyperlocal media” ที่เน้นการรายงานข่าวเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนขนาดเล็ก เพราะเชื่อว่าเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ช่วยให้อยู่รอดได้ท่ามกลางการแข่งขันกันอย่างสูงในตลาดสื่อ การรายงานข่าวแบบนี้จึงถูกใช้เพื่อสร้างประโยชน์

แก่ตราสินค้า (Brand) ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความหลากหลายแก่เนื้อหา ดึงดูดผู้บริโภคชาวที่มีศักยภาพ โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แคบลงและเป็นกลุ่มผู้ชมที่เป็นตลาดเจาะจง (Niche market)

ผู้วิจัยยังได้ทบทวนแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และตั้งข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่สื่อชุมชนขนาดเล็กจะมีการพึ่งพาวารสารศาสตร์พลเมือง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่บริโภคเนื้อหา Hyperlocal มักจะเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งอาจจะมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาของตนเองด้วย อย่างไรก็ตาม การที่พลเมืองในพื้นที่มีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาข่าวสาร ไม่ได้ทำให้นักวิชาการสามารถสรุปได้ว่าจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการเสริมพลังโดยอัตโนมัติเสมอไป (Metzgar, Kurpius, Rowley 2011) เนื่องจากการรายงานข่าวชุมชน การผลิตเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ ของประชาชนมักถูกกระตุ้นด้วยความสนใจส่วนตัว และความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง หรือความประทับใจเกี่ยวกับชีวิตประจำวันมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์เนื้อหาข่าวชุมชนขนาดเล็กของหนังสือพิมพ์ในเบลเยียมที่ทดลองนำเนื้อหาข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมารายงานในตำแหน่งถัดจากข่าวของนักข่าวอาชีพ และเป็นเนื้อหาที่เผยแพร่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2001 – มิถุนายน 2012 ในเพจที่อยู่ในแพลตฟอร์มของนสพ.HBvmg โดยสุ่มเพจข่าวออนไลน์ของชุมชนมา 10 แห่ง จาก 44 แห่ง (ชุมชนแต่ละแห่งจะมีหน้าเว็บเพจข่าวในเว็บไซต์ต้นฉบับนสพ.HBvmg) พบข่าวทั้งสิ้น 474 ชิ้น

ผลการศึกษาพบว่า จากเนื้อหาทั้งหมดเป็นเนื้อหาจากนักข่าวพลเมือง 62% อีก 38% เป็นของนักข่าวอาชีพ แต่ไม่พบปริมาณที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสองช่วงที่ศึกษาดังกล่าว

ในด้านประเภทเนื้อหาข่าว Hyperlocal ของนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพพบว่ามี 14 ประเภท ได้แก่ 1) อาชญากรรมและยุติธรรม 2) ชมรมทางสังคมและกลุ่มทางสังคม 3) วัฒนธรรม 4) สุขภาพกับกีฬา 5) การศึกษา 6) ไฟไหม้กับอุบัติเหตุ 7) งานก่อสร้าง 8) การกุศล 9) เรื่องที่ป่อกวนสนใจ 10) ของหาย 11) ธรรมชาติ 12) สัตว์เลี้ยงและสัตว์ 13) การเมืองเศรษฐกิจ และ 14) เรื่องแปลกมหัศจรรย์

ที่น่าสนใจคือแม้จะอยู่ในหน้าเพจเดียวกัน แต่เนื้อหาของวารสารศาสตร์พลเมืองต่างกับนักข่าวอาชีพโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทเนื้อหา กับประเภทผู้เขียน โดยนักข่าวอาชีพจะเน้นรายงานข่าวอาชญากรรม ไฟไหม้ อุบัติเหตุ ขณะที่นักข่าวพลเมืองสนใจประเด็นข่าวเบา

สะท้อนว่าเนื้อหาวารสารศาสตร์พลเมืองส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อเติมเต็มช่องว่างในประเด็นเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Metzgar, Kurpius และ Rowley (2011) นอกจากนี้ งานข่าวจากนักข่าวพลเมืองยังช่วยให้ดูเหมือนว่ากองบรรณาธิการ HBvmg มีเนื้อหาจากแหล่งข่าวภายนอก เป็นเรื่องราวชีวิตของคนภายในชุมชนที่มีต่อตัวชุมชนเอง ทำให้บทบาทขององค์กรในการเป็นแพลตฟอร์มเพื่อให้บริการชุมชนโดดเด่นขึ้น

เมื่อพิจารณาในด้านคุณค่าข่าว ผู้วิจัยระบุว่ามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพ นักข่าวพลเมืองให้คุณค่ากับข่าวที่ตนรู้สึกกลมกลืน สอดคล้อง เห็นพ้องและมีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมกับตน รวมทั้งเรื่องที่คุณค่าที่ตนรู้สึกกลมกลืน สอดคล้อง เห็นพ้องและมีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมกับตน รวมทั้งเรื่องที่คุณค่าที่ตนรู้สึกกลมกลืน สอดคล้อง เห็นพ้องและมีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมกับตน รวมทั้งเรื่องที่คุณค่าที่ตนรู้สึกกลมกลืน สอดคล้อง เห็นพ้องและมีความเกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมกับตน โดยมากนักข่าวพลเมืองมีความกระตือรือร้นมากในการแสดงอารมณ์ และมักนำเสนอภาพของตนเอง แต่นักข่าวอาชีพมักให้คุณค่าต่อเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่คาดไม่ถึง หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะเป็นเรื่องลบ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง รวมถึงเรื่องที่ทันสมัยหรือเป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน

นอกจากนี้ ขณะที่นักข่าวมีกำหนดเส้นตายในการทำงาน แต่นักข่าวพลเมืองจะโพสต์ในทันทีที่ตนเองพร้อม แม้ว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดมาหลายวันแล้ว นักข่าวอาชีพมักจะอ้างอิงแหล่งข่าวชั้นนำที่มีอำนาจมาก และอ้างอิงคนธรรมดา น้อยเมื่อเทียบกับนักข่าวพลเมือง

ด้านการใช้แหล่งข่าว พบว่า 99% ของนักข่าวพลเมืองใช้ชื่อจริงหรือชื่อเต็มของผู้เขียนข่าว แต่มีเพียง 21% ของนักข่าวอาชีพที่ระบุชื่อผู้เขียนข่าว และ 40% ของข่าวที่นักข่าวอาชีพทำจะอ้างอิงคำพูดแหล่งข่าวทั้งทางตรงหรืออ้อมอย่างน้อย 1 คนในฐานะแหล่งข่าว ขณะที่ 78% ของข่าวพลเมือง ไม่มีการอ้างอิงแหล่งข่าว เพราะนักข่าวพลเมืองเขียนข่าวจากประสบการณ์ส่วนตัว หรือในฐานะที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ เป็นพยานโดยตรง ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่านักข่าวอาชีพโปร่งใสในการใช้แหล่งข่าวมากกว่านักข่าวพลเมือง ทั้งยังพบว่านักข่าวอาชีพใช้แหล่งข่าวทางการโดยเฉพาะตำรวจและศาลมาก แต่นักข่าวพลเมืองโดยทั่วไปขาดการเข้าถึงแหล่งข่าวทางการ มักจะอ้างคำพูดแหล่งข่าวที่เป็นนักการเมือง นายกเทศมนตรีจากแพลตฟอร์มของ HBvmg และใช้แหล่งข่าวไม่เป็นทางการมากที่สุด โดยเฉพาะโฆษณาขององค์กรเอกชน

ส่วนการใช้ไฮเปอร์ลิงก์ภายนอก พบว่า 95% ของข่าวพลเมืองมีไฮเปอร์ลิงก์ภายนอก ขณะที่ข่าวของนักข่าวอาชีพ 58% ไม่มีไฮเปอร์ลิงก์ภายนอก

กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่งที่ดีที่ชี้ให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือหนังสือพิมพ์ระดับภูมิภาคสามารถใช้วารสารศาสตร์พลเมืองเพื่อรายงาน ให้ข้อมูลข่าวสารชุมชนในระดับชุมชนขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี เนื้อหาระดับชุมชนขนาดเล็กนี้มีทั้งข่าวหนัก ข่าวเบาผสมกันคล้ายคลึงกับหนังสือพิมพ์ชุมชนที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์

ผู้วิจัยเขียนไว้ในส่วนสรุปว่า หนังสือพิมพ์ใช้งานวารสารศาสตร์พลเมืองเหมือนใช้การจัดจ้างนักข่าวภายนอก (Outsource) ที่สามารถให้ภาพชีวิตในชุมชน และนำเสนอข่าวเบา (Soft news) ขณะที่เก็บเรื่องหนักๆ เครื่องเคียด เรื่องลบ ข่าวหนัก (Hard News) ให้เป็นหน้าที่ของนักข่าวอาชีพ ข้อค้นพบของงานวิจัยจึงสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนๆ ที่นักข่าวมีแนวโน้มจะไม่เชื่อในคุณค่าและคุณภาพของข่าวและการผลิตข่าวของประชาชน แม้ว่านักข่าวอาชีพจะมีมุมมองต่อวารสารศาสตร์พลเมืองต่างกันออกไป บางส่วนเห็นว่าเป็นส่วนประกอบที่มีประโยชน์แก่หนังสือพิมพ์ บางส่วนเห็นว่าเป็นเหมือนคำสาปต่อวงการวารสารศาสตร์

สรุปได้ว่าการศึกษารายงานข่าวชุมชนขนาดเล็กของนสพ. HBvmg แสดงถึงส่วนผสมของการรายงานข่าวชุมชนจากนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพที่ทำให้เกิดข่าวสารที่หลากหลาย ทั้งรายงานข่าวอาชญากรรม ไฟไหม้ อุบัติเหตุจากนักข่าวอาชีพ และในอีกด้านหนึ่งก็รายงานเรื่องที่น่าสนใจ เรื่องที่มีทิศทางบวก เช่น กิจกรรมคลับทางสังคมต่าง ๆ เหตุการณ์/กิจกรรมทางวัฒนธรรม สุขภาพ กีฬา ชีวิตโรงเรียนจากนักข่าวพลเมือง รวมทั้งสะท้อนถึงความแตกต่างในการใช้แหล่งข่าวระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง และข้อเท็จจริงที่ว่าแม้ข่าวจากนักข่าวพลเมืองจะมีที่ทางในสื่ออาชีพ แต่ที่ทางดังกล่าวก็จำกัดอยู่เฉพาะข่าวสารประเภทที่นักข่าวอาชีพเห็นว่าไม่ใช่ “ข่าวสาร” ในแบบที่ต้องการความชำนาญ ความเป็นมืออาชีพในการรายงาน และปัญหาการใช้แหล่งข่าวของนักข่าวพลเมืองที่มักใช้ตนเองเป็นแหล่งข่าว ไม่มีการอ้างอิงแหล่งข่าว ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่านักข่าวอาชีพโปร่งใสในการใช้แหล่งข่าวมากกว่านักข่าวพลเมือง ซึ่งเป็นการสรุปจากการใช้แนวคิดวารสารศาสตร์กระแสหลักมาประเมิน ทั้ง ๆ ที่ธรรมชาติของวารสารศาสตร์พลเมืองมีความแตกต่างจากวารสารศาสตร์ดั้งเดิม เนื่องจากคุณค่าประการหนึ่งของวารสารศาสตร์พลเมือง คือ คุณค่าในฐานะเป็นเนื้อหาที่ผู้รายงานประสบพบเห็นมาโดยตรง (First-hand accounts) ซึ่งต่างกับนักข่าวอาชีพที่อาศัยข้อมูลจากพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาเขียนข่าวอีกทอดหนึ่ง

3) งานวิจัยเรื่อง “How Citizens Create News Stories the News access problem reversed” (Reich, 2008) ศึกษาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าวของเนื้อหาข่าวพลเมือง โดยมีปัญหำวิจัย 5 ข้อ ดังนี้

1. นักข่าวพลเมืองได้สร้างแหล่งข่าวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองขึ้นมาหรือไม่ อย่างไร เมื่อเทียบกับสื่อกระแสหลัก (เนื่องจากนักข่าวพลเมืองถูกคาดหวังว่าจะใช้แหล่งข่าวที่เป็นตัวแทนของประชาชนธรรมดาสามัญ ขณะสื่อกระแสหลักมักใช้แหล่งข่าวเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงและนักประชาสัมพันธ์)

2. นักข่าวพลเมืองพึ่งพาแหล่งข่าวน้อยกว่าสื่อกระแสหลักหรือไม่ อย่างไร (เนื่องจากคาดหวังว่านักข่าวพลเมืองจะใช้แหล่งข่าวไม่มากนักในการรายงานข่าว เพราะเข้าถึงแหล่งข่าวได้ยากและขาดทักษะในการรายงานข่าวที่เป็นเรื่องยาว)

3. นักข่าวพลเมืองมีการริเริ่มสร้างแหล่งข่าวบุคคลของตนได้มากน้อยเพียงใด (ใครคือคนเปิดประเด็นข่าว นักข่าวหรือแหล่งข่าว ผู้วิจัยมีมุมมองว่านักข่าวพลเมืองขาดเงื่อนไขที่จำเป็นในการบ่มเพาะสภาพแวดล้อมการทำงานประจำวัน ความน่าเชื่อถือ และการสานสัมพันธ์กับเครือข่ายแหล่งข่าว ฉะนั้นนักข่าวพลเมืองจึงไม่สามารถพึ่งพาแหล่งข่าวของตนเพื่อสร้างแหล่งข่าวเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การพบประเด็นข่าวอื่น ๆ)

4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวพลเมืองและแหล่งข่าวเกิดขึ้นน้อยกว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกระแสหลักกับแหล่งข่าว

5. นักข่าวพลเมืองมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับแหล่งข่าวของตนน้อยกว่านักข่าวของสื่อกระแสหลักหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดวารสารศาสตร์ทางเลือก (Alternative journalism) ซึ่งอธิบายการเลือกแหล่งข่าวในการรายงานข่าวแบบสื่อทางเลือกว่า เป็นการเลือกโดยมีแรงจูงใจจากอุดมการณ์ ในขณะที่แหล่งข่าวของนักข่าวพลเมืองนั้น แม้จะบอกว่าเป็นการรายงานข่าวโดยให้ “เสียง” แก่คนที่ “ไม่มีเสียง” แต่นักข่าวพลเมืองก็ให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวที่ถูกกละเลยจากสื่อกระแสหลักไม่มากนัก เพราะแหล่งข่าวที่ใช้มักจะเป็นคนที่พบโดยบังเอิญ หรือเป็นคนที่นักข่าวพลเมืองไม่สามารถเข้าถึงได้ดีไปกว่านี้ นอกจากนี้ความที่วารสารศาสตร์พลเมืองเป็นส่วนผสมของสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก ผลที่ตามมา คือ สิ่งที่นักข่าวพลเมืองคาดหวังในฐานะดัชนีชี้วัดความสำเร็จจะเหมือนกับสื่อกระแสหลัก คือ จำนวนผู้ชมและรายได้สูงสุด ฉะนั้นในบางครั้งสื่อพลเมืองจึงมองหา “เรื่องราว” หรือหันมาใช้แหล่งข่าวเหมือนสื่อกระแส

หลัก และยังทบทวนแนวคิดสังคมวิทยาของชวาก่อนสรุปว่าแนวคิดนี้แสดงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า นักข่าวพลเมืองถูกจำกัดการเข้าถึงแหล่งข่าว เพราะเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น ขาดบุคลากรทำงานทำให้ไม่มีเวลาสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับแหล่งข่าว มีความรู้เกี่ยวกับการรายงานข่าวอย่างจำกัด โครงสร้างองค์กรไม่ชัดเจน มีทุนน้อยในการทำงาน ขาดอุปกรณ์ที่ดีและพร้อม และมักจะใช้อาสาสมัครที่ไม่มีทักษะในการรายงานข่าว

ผู้วิจัยยังทบทวนแนวคิดเรื่องวารสารศาสตร์พลเมือง โดยแบ่งแนวคิดที่มีความเห็นต่อวารสารศาสตร์พลเมืองเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่ม Naysayers มองว่าพลเมืองที่ไม่ได้ผ่านการอบรมสามารถผลิตข่าวสารเฉพาะที่เป็นความคิดเห็น บทวิจารณ์และบทวิเคราะห์ โดยอาจจะรายงานข่าวด่วนได้เมื่อพลเมืองเหล่านี้อยู่ในเหตุการณ์หรือเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสรุปกลุ่มนี้มองว่าการรายงานข่าวเป็นทักษะเฉพาะ ซึ่งพลเมืองไม่มีคุณสมบัติพอที่จะทำหน้าที่นี้ได้

กลุ่ม Well-wishers เป็นกลุ่มที่เห็นว่าพลเมืองปกติมีความสามารถและสมควรผลิตข่าว เพราะคนดูสามารถเรียนรู้ได้ว่าจะผลิตข่าวอย่างไรให้ดี และรายงานได้ทันเหตุการณ์ เรียนรู้ว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อข่าวได้อย่างไร และในบางกรณีพลเมืองยังทำได้ดีกว่านักข่าวอาชีพอีกด้วย

กลุ่ม Mixed school คือ กลุ่มที่เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองต้องอาศัยทั้งอาสาสมัครและนักข่าวอาชีพ เช่น เว็บไซต์ OhmyNews ที่เนื้อหาหลักได้จากอาสาสมัครที่ส่งข่าวเข้ามา แต่มีการจ้างทีมงานที่เป็นนักข่าว การบริหารจัดการของเว็บจึงเป็นการยอมรับทางอ้อมว่า อย่างน้อยที่สุดงานที่เป็นวารสารศาสตร์แท้ๆก็ต้องการนักข่าวตัวจริง หรือการที่เนื้อหาของ Ohmynewsที่ผลิตออกมามีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างข่าวกับการเล่าข่าว ก็เป็นหลักฐานแสดงถึงการทำงานร่วมกันระหว่างอาสาสมัครกับนักข่าวอาชีพ

นอกจากแนวคิดเหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎี “news access” ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่าง “กระบวนการผลิตข่าวสาร” และ “การเป็นตัวแทน” โดยอธิบายว่าเหตุใดปัญหาการใช้แหล่งข่าวในวงจำกัดจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ขยายกว้างขึ้น

ส่วนการทบทวนงานวิจัยด้านวารสารศาสตร์พลเมือง ผู้วิจัยพบว่าม้งานวิจัยน้อยมากที่สนใจทักษะการผลิตของนักข่าวพลเมือง รวมทั้งศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติวารสารศาสตร์ทางเลือก ส่วนใหญ่จะศึกษาประโยชน์ของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อสื่อกระแสหลัก ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดทอนการมีส่วนร่วมของวารสารศาสตร์พลเมืองในกระบวนการผลิตข่าว

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ชั้นแรกจะรวบรวมประเด็นข่าวก่อน ชั้นสองให้ผู้ลงรหัสเลือกว่าเนื้อหาในสื่อพลเมืองขึ้นไหนเป็นข่าว ไม่ใช่ข่าว จากนั้นให้บรรณาธิการสื่อพลเมืองเลือกซ้ำ เพื่อให้ได้ชั้นที่นักข่าวพลเมืองถือว่าเป็นข่าว จากนั้นชั้นต่อมาผู้วิจัยจึงจะสัมภาษณ์นักข่าว และมีการศึกษาเว็บไซต์ข่าวกระแสหลัก 3 แห่งของอิสราเอลในเวลาเดียวกับที่ศึกษาเนื้อหาข่าวพลเมือง โดยใช้วิธีศึกษาแบบเดียวกัน และมีการสัมภาษณ์นักข่าวทั้งสิ้น 10 คนจากเว็บข่าวทั้งสามแห่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างในสื่อกระแสหลัก 278 ชิ้น ในสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง 206 ชิ้น และในการศึกษาปัญหานาวีวิจัยทุกข้อ แบ่งการใช้แหล่งข่าวเป็นสองระยะ ระยะแรก คือ ชั้นหาข่าว ระยะสอง คือ ชั้นรวบรวมข่าว

มีผลการศึกษา ดังนี้

1. นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวบุคคลน้อยกว่าสื่อกระแสหลักมากและแหล่งข่าวบุคคลที่ใช้ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสื่อกระแสหลักจะเน้นใช้แหล่งข่าวบุคคลระดับอาวุโส เช่น ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายของหน่วยงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนประชาชนทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น นักการเมือง เจ้าหน้าที่การทหารระดับสูง นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนแหล่งข่าวที่ไม่ใช่แหล่งข่าวชั้นสูง เช่น แหล่งข่าวระดับกลาง แหล่งข่าวที่ไม่ได้อยู่ในองค์กรใด แหล่งข่าวส่วนตัว และแหล่งข่าวประชาสัมพันธ์และโฆษกเป็นสัดส่วนที่สูงถึง 90 % ทั้งในขั้นตอนการหาประเด็นข่าวและรวบรวมข่าว แต่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวเหล่านี้เพียง 63% ในขั้นหาประเด็น และ 53% ในขั้นตอนรวบรวมข่าว และจะใช้แหล่งข่าวที่เป็นคนธรรมดามากกว่า รวมทั้งมีการใช้แหล่งข่าวอินเทอร์เน็ต ผู้เห็นเหตุการณ์ ข่าวที่ตีพิมพ์โดยสื่อมวลชน เอกสาร และแหล่งข้อมูลหรือฐานข้อมูลห้องสมุดในสัดส่วนที่สูงกว่านักข่าวกระแสหลัก

2. นักข่าวพลเมืองมีการพึ่งพาแหล่งข่าวน้อยกว่าสื่อหลัก คือ มีการใช้แหล่งข่าวบุคคลต่อประเด็นข่าวน้อยกว่านักข่าวกระแสหลัก

3. การริเริ่มประเด็นข่าว ในขั้นตอนหาประเด็นข่าว นักข่าวกระแสหลักมีการริเริ่มประเด็นน้อยกว่านักข่าวพลเมือง รวมทั้งในขั้นตอนรวบรวมข้อมูลด้วย แต่นักข่าวกระแสหลักมีความตระหนักในความเป็นไปได้ของประเด็นมากกว่าและมีความสามารถสูงกว่าในการเรียกร้องให้แหล่งข่าวให้ข้อมูลมากขึ้น

4. เมื่อวิเคราะห์จากความเข้มข้นในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักข่าวและแหล่งข่าว ผู้วิจัยพบว่าในกรณีของนักข่าวพลเมือง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวพลเมืองกับแหล่งข่าวน้อยกว่านักข่าวอาชีพมาก นอกจากนี้ นักข่าวอาชีพยังนิยมใช้แหล่งข่าวประจำที่ตนมักจะติดต่อทุกวันหรือทุกอาทิตย์เป็น

พื้นฐานในการรายงานข่าว แต่นักข่าวพลเมืองจะใช้แหล่งข่าวที่ตนติดต่อเป็นครั้งแรกเพื่อต้องการข้อมูลเฉพาะในการรายงานข่าวประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

5. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวพลเมือง นักข่าวอาชีพกับแหล่งข่าว ผู้วิจัยศึกษาช่องทางการสื่อสารที่ถูกใช้เพื่อได้มาซึ่งข่าวสาร โดยแบ่งชนิดของช่องทางการปฏิสัมพันธ์เป็น 1) การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ทั้งด้วยเบอร์บ้าน เบอร์มือถือ 2) การส่งข้อความ ทั้งผ่านทางอินเทอร์เน็ต อีเมล แฟกซ์ เพจเจอร์ จดหมาย และเอกสารอื่น ๆ 3) การติดต่อโดยไม่ผ่านสื่อกลาง เช่น การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า และการอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 4) ช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ สื่อมวลชนและประสบการณ์ของนักข่าว ซึ่งพบว่าระดับการติดต่อสื่อสารจะมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมพบว่านักข่าวพลเมืองมีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งข่าวน้อยกว่านักข่าวกระแสหลัก และขณะที่โทรศัพท์เป็นช่องทางหลักที่นักข่าวกระแสหลักใช้ในขั้นตอนรวบรวมข้อมูล นักข่าวพลเมืองกลับนิยมใช้การส่งข้อความมากที่สุดทั้งสองขั้นตอน และกล่าวได้ว่านักข่าวพลเมืองใช้การติดต่อสื่อสารที่ไม่ผ่านสื่อกลางมากกว่านักข่าวกระแสหลัก ทั้งในขั้นการหาประเด็นข่าวและการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปว่า ผลวิจัยแสดงว่านักข่าวพลเมืองมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคล ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่านักข่าวพลเมืองจะหันมาเล่าตัวเหตุการณ์และใช้เว็บเป็นแหล่งข่าวหลักแทน ขณะที่เห็นได้ชัดเจนว่าสื่อกระแสหลักใช้แหล่งข่าวประชาสัมพันธ์และโฆษกมากที่สุด ซึ่งเป็นแหล่งข่าวที่นักข่าวพลเมืองใช้น้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยกล่าวว่ามีไขเป็นเพราะสื่อพลเมืองเข้มแข็ง แต่เป็นเพราะนักประชาสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจมีแนวโน้มจะไม่ให้ความสำคัญกับสื่อพลเมือง ซึ่งสิ่งนี้จะเปลี่ยนแปลงไปถ้าสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองสามารถดึงดูดความสนใจของคนอ่านหรือมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น

ในทางกลับกัน การใช้แหล่งข่าวระดับสูงก็กลายเป็นสิ่งหายากในงานข่าววารสารศาสตร์พลเมือง ทั้ง ๆ ที่การมีแหล่งข่าวระดับสูงจะช่วยสร้างความรู้สึกถูกต้อง และสามารถเชื่อถือได้ นอกจากนี้ นักข่าวพลเมืองอ้างว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นกระบอกเสียงให้กลุ่มคนที่ไร้สิทธิ์ไร้เสียง (Voiceless) แต่ปรากฏว่าก็ไม่ได้ใช้คนกลุ่มนี้เป็นแหล่งข่าวมากนัก คือ ใช้เพียง 22 % จึงถือว่าบรรลุลวัตถุประสงค์เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนแหล่งข่าวที่ถูกใช้มากรองลงมาในข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมาจากการใช้ประสบการณ์ส่วนตัวของนักข่าวเอง ซึ่งในมุมมองของนักข่าวอาชีพ การใช้ประสบการณ์ของตนเองเป็นแหล่งข่าวเท่ากับเป็นการทำให้เส้นแบ่งระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าวไม่ชัดเจน และการที่นักข่าวพลเมืองมีบทบาทอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น เป็นพลเมือง ผู้บริโภค นักวิชาชีพ นักเคลื่อนไหวยังมีส่วนให้ต้องรับผิดชอบกับการรายงานข่าวอย่างไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากบทความวิจัยสังเกตได้ว่าผู้วิจัยมีมุมมองต่อนักข่าวพลเมืองว่าเป็นนักข่าวมือสมัครเล่น ที่ไม่มีทักษะในการสร้าง ใช้ และรักษาความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวบุคคล ทำให้มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งข่าว แต่ไม่มีการศึกษาการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้อ่านจึงทำให้เกิดคำถามว่าแท้จริงแล้วมีความจำเป็นหรือไม่อย่างไรที่นักข่าวพลเมืองต้องใช้แหล่งข่าวแบบสื่อกระแสหลักเท่านั้นจึงจะทำให้ข่าวมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ผู้วิจัยไม่ได้อธิบายว่าในงานวิจัยนี้งานข่าวพลเมืองคืออะไร ไม่ระบุเว็บข่าววารสารศาสตร์พลเมืองที่นำมาวิเคราะห์ ความที่วารสารศาสตร์พลเมืองมีหลายลักษณะ ทำให้ขาดความชัดเจน ไม่แน่ใจว่าเว็บวารสารศาสตร์พลเมืองที่วิเคราะห์มีลักษณะเป็นเว็บที่ดำเนินการโดยพลเมืองเต็มรูปแบบ หรือเป็นเว็บวารสารศาสตร์พลเมืองที่สื่อกระแสหลักเป็นเจ้าของ หรือเป็นเว็บวารสารศาสตร์พลเมืองที่ทำงานร่วมกันระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง

4) งานวิจัยเรื่อง “ Journalists Provide Social Context Missing from Sports Blogs” (Hardin & Ash, 2011) เปรียบเทียบความแตกต่างในการรายงานข่าวสารกีฬาระหว่างนักข่าวกีฬา กับ บล็อกเกอร์กีฬาในสหรัฐอเมริกา

ผู้วิจัยระบุว่า การเกิดขึ้นของบล็อกไม่เพียงแต่บีบให้นักข่าวเปลี่ยนวิธีที่เคยรายงานและเขียนข่าวเพื่อแข่งขันกับเหล่าแฟนกีฬาที่หันมารายงานข่าวสารกีฬาผ่านบล็อกของตน แต่บล็อกกีฬาหลายแห่งยังกลายเป็นแหล่งข้อมูลของสื่อกระแสหลักอีกด้วย ข่าวกีฬาจึงมิได้ถูกควบคุมโดยสื่อมวลชนดั้งเดิมอีกต่อไป ขณะเดียวกันการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็แสดงให้เห็นว่าบล็อกเกอร์กีฬามีมาตรฐานและการรายงานที่ต่างกับสื่อกระแสหลัก ทั้งในมิติความเป็นมืออาชีพที่สะท้อนผ่านทางโทน รูปแบบการรายงาน และการใช้แหล่งข่าว บล็อกเกอร์บางคนได้รับคำวิจารณ์ว่าผลิตงานที่หลอกลวง ไม่เป็นความจริง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้กรอบข่าวในการรายงานข่าวของบล็อกเกอร์กีฬาและนักข่าวอาชีพว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้กรณีศึกษาการรายงานข่าวความล้มเหลวในการประมูลเพื่อเป็นเจ้าของร่วมของทีมเอ็นเอฟแอล (NFL) ซึ่งเป็นลีกกีฬอเมริกันฟุตบอลระดับอาชีพในสหรัฐอเมริกาของ Rush Limbaugh ผู้ดำเนินรายการทอล์คโชว์แนวอนุรักษ์นิยม เนื่องจากเป็นกรณีที่มีมิติอื่น ๆ อาทิ เศรษฐกิจ สังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การกำหนดกรอบข่าวกระทำได้อย่างกว้างขวาง เพราะตัว Limbaugh เองนั้นเป็นผู้ดำเนินรายการทอล์คโชว์ที่โด่งดังระดับชาติ มีผู้ติดตามชมจำนวนมาก และเคยเป็นผู้บรรยายเอ็นเอฟแอลให้เอเอสพีเอ็น (ESPN) ซึ่งเป็นสถานีเคเบิลทีวีของอเมริกาที่ผลิตและแพร่ภาพรายการเกี่ยวกับกีฬาตลอด 24 ชั่วโมงในปี 2003 ก่อนที่จะกล่าวโจมตีผู้เล่นด้วยข้อความเหยียดผิวออกอากาศ กระทั่งเป็นเหตุให้เขาต้องลาออกในเวลาต่อมา การกลับมาข้องเกี่ยวกับลีกอเมริกันฟุตบอลอีกครั้งของเขาจึงก่อให้เกิดกระแสโจมตีต่อต้าน

ตั้งแต่แรก ทั้งจากผู้เล่นอเมริกันฟุตบอลและนักสิทธิพลเมือง มีการขุดคุ้ยข้อความเหยียดเชื้อชาติ สิวที่ เขาเคยกล่าวก่อนหน้านี้อื่นๆขึ้นมามากมาย บางข้อความเขาปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้พูด เช่น ข้อความที่สนับสนุน การมีทาส

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดเรื่องบล็อกเกอร์กับสื่อกระแสหลักและทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาว่าสื่อใช้ กรอบข่าวอย่างไรในการรายงานข่าวความเห็นของ Limbaugh ที่มีต่อ Donovan McNabb ผู้เล่นอเมริกัน ฟุตบอลในปี 2003 โดยพบงานวิจัยสองเรื่อง งานวิจัยเรื่องแรกวิเคราะห์คอลัมน์ของผู้เขียนข่าวกีฬา 44 คน ได้ผลการศึกษาว่า ส่วนใหญ่กล่าวถึงประเด็นเชื้อชาติน้อยมาก และหลีกเลี่ยงที่จะประณาม Limbaugh ว่าเป็น “คนเหยียดเชื้อชาติ” งานเขียนส่วนใหญ่สะท้อนกรอบความคิดของคอลัมนิสต์ว่า ความเห็นของ Limbaugh เป็นส่วนหนึ่งของข่าวกีฬา และมากกว่าครึ่งเขียนตำหนิความเห็นของ Limbaugh ในบริบทของวงการกีฬาที่เป็นวงการที่คอลัมนิสต์ยืนยันว่าโดยทั่วไปไม่มีการเหยียดเชื้อชาติ หลงเหลืออยู่ ขณะที่งานวิจัยเรื่องที่สองศึกษาเกี่ยวกับสมมติฐานของ Limbaugh ที่ว่าสื่อมวลชนชื่นชอบ คิวเตอร์แบคที่เป็นคนผิวสีมากเป็นพิเศษ และพบว่า จากการวิเคราะห์ข่าวกีฬาเกี่ยวกับคิวเตอร์แบคที่เป็น นักกีฬาผิวขาวและผิวสี นักข่าวไม่ได้มีอคติความลำเอียงที่เกี่ยวกับสีผิว เชื้อชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัย เชื่อว่านักข่าวกีฬามักจะใส่การสรุปเหมารวมลงไปในเรื่องข่าวของตน ทั้งที่รู้ว่าในวงการกีฬายังมีปัญหา การกีดกันเชื้อชาติ สีผิว รวมทั้งทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาความแตกต่างในเรื่องโทนการนำเสนอ การใช้ แห่ข่าว การกำหนดกรอบข่าว และความแตกต่างอื่น ๆ ที่เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมในห้อง ข่าวของนักข่าว

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ รวบรวมเนื้อหา ข่าวสารกีฬาในเรื่องการประมุขของ Limbaugh เพื่อซื้อ the St. Louis Rams ในเดือนตุลาคม 2009 กลุ่มตัวอย่าง คือ เนื้อหาข่าวจากสื่อกระแสหลักทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ส่วน ข่าวของบล็อกเกอร์ ผู้วิจัยเลือกจากบล็อกกีฬาทั่วไปที่อยู่ใน 25 อันดับยอดนิยม และ 10 อันดับแรกของ NFLบล็อก โดยมีปัญหาวินิจฉัย 3 ข้อ คือ 1) การกำหนดกรอบข่าวกีฬาของนักข่าวกีฬาแตกต่างจากบล็อก เกอร์กีฬาที่มีชื่อเสียงอย่างไร 2) นักข่าวอาชีพและบล็อกเกอร์ใช้ประเด็นเรื่อง “เชื้อชาติ” ในฐานะ “ส่วนประกอบ” ในเนื้อหาข่าวสารของตนหรือไม่ อย่างไร 3) นักข่าวอาชีพและบล็อกเกอร์วางตำแหน่ง เรื่องราวที่ตนรายงานในมิติที่กว้างขวางขึ้นอย่างไร เช่น รายงานเฉพาะในมิติวงการกีฬา หรือรายงานใน มิติอื่น ๆ ด้วย เช่น มิติทางธุรกิจ หรือการเมืองในเอ็นเอฟแอล

ผลการวิจัยในเรื่องกรอบข่าว พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ คือ นักข่าวและบล็อกเกอร์มีการสร้างกรอบข่าวแตกต่างกัน นักข่าวอาชีพจะให้บริบททางสังคมแก่นิวส์ข่าวของตนมากกว่าบล็อกเกอร์ ทั้งในการเขียนข่าวและคอลัมน์ รวมทั้งให้ข้อมูลภูมิหลังและคำอธิบายมากกว่าด้วย

ในแง่ประเด็นเชื้อชาติ พบว่านักข่าวมากกว่า 50 % กล่าวถึงLimbaugh กับถ้อยคำเหยียดเชื้อชาติของเขาก่อนหน้านี้ เกือบจะ 1 ใน 3 ที่รายงานอย่างน้อยที่สุดหนึ่งข้อความคำพูดของLimbaughที่เหยียดเชื้อชาติ 30.3% รายงานความเห็นของLimbaugh ที่มีต่อ McNabb ระหว่างที่เขาเป็นผู้ดำเนินรายการ the NFL Pregame Show และ 26.3 % กล่าวถึงการลาออกจากหน้าที่ผู้ดำเนินรายการของLimbaugh หลังเขากล่าวถ้อยคำเหยียดเชื้อชาติออกไป ซึ่งการรายงานในหัวข้อเหล่านี้พบในข่าวที่รายงานโดยนักข่าวกีฬา มากกว่าบล็อกเกอร์ข่าวกีฬา

นอกจากนี้ นักข่าวกีฬายังรายงานข้อความเหยียดเชื้อชาติของLimbaugh ที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจาก Donovan McNabb ด้วย อาทิ การเปรียบเทียบผู้เล่นเอนเอฟแอลกับสมาชิกแก๊งอันธพาล 24.2% การกล่าวเรียกร้องว่าการค้าทาสมิใช่เรื่องเลวร้ายทั้งหมด 13.1% และการกล่าวถึง James Earl Ray ผู้ลอบสังหาร Martin Luther King Jr. ผู้นำการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชื่อดังในฐานะวีรบุรุษ 3.0% ซึ่งมากกว่าบล็อกเกอร์ และ 40.4% ยังใช้คำเป็นนัยว่า Limbaugh เป็นผู้เหยียดเชื้อชาติ ทั้งนี้ ภาพของLimbaugh ที่ถูกนำเสนอในฐานะผู้เหยียดเชื้อชาตินี้ส่วนมากจะพบในบทความวิจารณ์ของนักข่าวมากกว่าบล็อกเกอร์

ส่วนการวางตำแหน่งเรื่องราวที่รายงาน ผู้วิจัยระบุว่า โดยทั่วไปนักข่าวและบล็อกเกอร์ไม่ได้รายงานข่าวดังกล่าว นอกเหนือจากบริบทของวงการกีฬา มีบ้างเป็นส่วนน้อยที่นักข่าวบางคนรายงานข่าวนี้ในมิติการเมืองของเอนเอฟแอล หรือธุรกิจ แต่ไม่มีใครขยายการรายงานข่าวมาที่เรื่องเชื้อชาติ

สรุปได้ว่างานวิจัยนี้เปรียบเทียบความแตกต่างในการให้ข่าวสารกีฬาระหว่างนักข่าวกีฬา กับบล็อกเกอร์กีฬาในกรณีการรายงานข่าวความล้มเหลวในการประมูลทีมเอนเอฟแอลของ Rush Limbaugh ผลการวิจัยพบว่าแม้ว่าผู้อ่านจะให้ความสนใจบล็อกข่าวกีฬามากขึ้น แต่ยังคงมีความแตกต่างในการนำเสนอข่าวกีฬาระหว่างนักข่าวอาชีพกับบล็อกเกอร์กีฬา โดยเฉพาะในแง่การกำหนดกรอบข่าว การให้ข้อมูลภูมิหลัง คำอธิบายต่าง ๆ และการวางมิติในการรายงานข่าว ดังนั้นบล็อกกีฬาจึงยังไม่สามารถแทนที่ข่าวกีฬาได้ เพราะมีความแตกต่างกันในแบบแผนการรายงานข่าว

2. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เปรียบเทียบนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพในด้านต่าง ๆ

มีจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

1) งานวิจัยเรื่อง “Rating Citizen Journalists Versus Pros: Editors’ View” (Nah & Chung, 2009) เป็นการสำรวจทัศนคติของนักข่าวอาชีพที่มีต่อระดับความสำคัญของบทบาทนักข่าวอาชีพ เปรียบเทียบกับระดับความสำคัญของบทบาทนักข่าวพลเมือง โดยศึกษาว่าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ชุมชนรับรู้บทบาทของตนและบทบาทของนักข่าวพลเมืองอย่างไร บทบาทของนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมืองมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการรับรู้บทบาทของนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดบทบาทของผู้สื่อข่าวเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบแบบสอบถามและวิเคราะห์ผลการวิจัย โดยรวบรวมจากงานวิจัยที่ศึกษาทัศนคติของบรรณาธิการและนักข่าวต่อบทบาทของผู้สื่อข่าว งานวิจัยที่ทำในปีค.ศ.1971 ของ Johnstone, Slawski & Bowman (1976) ที่พบว่าบรรณาธิการและผู้สื่อข่าวเห็นว่าบทบาทของนักข่าวมี 2 ลักษณะ คือ บทบาทที่เป็นกลาง (Neutral) กับบทบาทที่เป็นผู้มีส่วนร่วม (Participant) ต่อมาในปีค.ศ. 1982 Weaver & Wilhoi พบว่า 62 % ของบรรณาธิการและผู้สื่อข่าวเห็นว่านักข่าวควรเป็นผู้อธิบายความ 51 % เป็นผู้แพร่กระจายข่าวสาร และ 17% มีบทบาทเป็นผู้โต้แย้ง

10 ปีต่อมา Weaver & Wilhoit สำรวจซ้ำในปี ค.ศ. 1992 พบว่า 63 % บรรณาธิการและนักข่าวเห็นว่าผู้สื่อข่าวควรมีบทบาทในการสืบสวนและอธิบายความ 51 % เห็นว่าเป็นผู้แพร่กระจายข่าวสาร 18% เป็นผู้โต้แย้ง และ 6% เห็นว่านักข่าวมีบทบาทเป็น “populist mobilizer” ซึ่งได้แก่ การชักชวนให้ประชาชนแสดงมุมมองความคิดเห็นของตน กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม ชี้ทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และกำหนดวาระทางการเมือง เช่นเดียวกับงานวิจัยในปี 2002 ของ Weaver ที่ได้ผล 4 ด้านดั้งเดิม แต่เปอร์เซ็นต์ต่างกันไป กล่าวคือ บทบาทของผู้สื่อข่าวด้าน “populist mobilizer” เพิ่มขึ้นเป็น 10%

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้บทบาทของนักข่าว เช่น บริบทขององค์กร ภูมิหลังส่วนบุคคล ทัศนคติต่อวิชาชีพและปัจจัยภายนอก และทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ชุมชนที่ผ่านมาและพบว่ามีการศึกษาหนังสือพิมพ์ชุมชนใน 3 ระดับ คือ ระดับมหภาค ได้แก่ การศึกษาบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชุมชนและนักข่าวภายใต้โครงสร้างของชุมชน ระดับกลาง ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรข่าวชุมชน บรรทัดฐานและคุณค่า และระดับจุลภาค ได้แก่ งานวิจัยที่

ศึกษาคุณลักษณะของบรรณาธิการข่าวชุมชนและนักข่าว รวมทั้งบทวนแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองว่าแท้จริงแล้วแนวคิดนี้เกิดขึ้นก่อนจะเกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านระเบียบวิธีวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทางเว็บระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2007-กุมภาพันธ์ 2008 กลุ่มตัวอย่างเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชุมชนในสหรัฐอเมริกาจำนวน 61 คน โดยสุ่มจากจำนวนหนังสือพิมพ์ชุมชนทั้งหมด 145 ชื่อฉบับ

ผู้วิจัยสร้างกรอบการวิเคราะห์ทางทฤษฎีโดยอิงจากงานวิจัยด้านบทบาทของผู้สื่อข่าว 4 ด้าน คือ บทบาทด้านการสืบสวนและอธิบายความ การเป็นผู้แพร่กระจายข่าวสาร การเป็นผู้โต้แย้ง และการมีบทบาทกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างระหว่างการรับรู้บทบาทของนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง โดยบรรณาธิการนสพ.ชุมชนให้คะแนนบทบาทของนักข่าวอาชีพสูงกว่าบทบาทของนักข่าวพลเมือง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในการรับรู้บทบาทของนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพ ได้แก่ อายุ รายได้ ประสบการณ์การทำงานข่าวในนสพ. โดยตัวแปรที่เป็นปัจจัยหลัก คือ ประสบการณ์การทำงานทั้งสื่อออฟไลน์และออนไลน์ บรรณาธิการที่มีประสบการณ์การทำงานสื่อออฟไลน์น้อยกว่ามีแนวโน้มจะรับรู้บทบาทของนักข่าวพลเมืองในทางที่ดีมากกว่า และยอมรับการทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ของนักข่าวพลเมือง โดยมองว่าเป็นการแบ่งปันหน้าที่ดังกล่าวของสื่อกระแสหลัก ขณะที่นักข่าวที่มีประสบการณ์ทำงานในสื่อออฟไลน์นานจะยังเป็นปัจจัยลบต่อบทบาทด้าน populist mobilizer ของนักข่าวพลเมือง ซึ่งเชื่อมโยงกับทัศนคติเรื่องวารสารศาสตร์สาธารณะ แม้ว่าโดยทั่วไปบรรณาธิการจะเห็นประโยชน์ของเครื่องมือปฏิสัมพันธ์บนเว็บเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการโต้ตอบกับผู้อ่าน

นอกจากนี้ คนที่อายุน้อยกว่ามีแนวโน้มจะมีการรับรู้แตกต่างกันระหว่างบทบาทการแพร่กระจายข่าวสารกับการอธิบายความ ผู้ที่มีรายได้สูงกว่าจะรับรู้ความแตกต่างในบทบาทด้านการอธิบายความมากกว่า และยังมีประสบการณ์การทำงานในสื่อออนไลน์ยาวนานขึ้น ก็ยังรับรู้ถึงความแตกต่างมาก

ในภาพรวม ผลวิจัยชี้ว่าพลเมืองมีศักยภาพที่จะทำหน้าที่สำคัญอย่างผู้ให้ข่าวสาร (New information provider) หรือเป็นนักข่าวพลเมือง แต่บทบาทดังกล่าวไม่ได้ถูกบรรณาธิการรับรู้ว่าเป็นความสำคัญเท่ากับบทบาทของนักข่าวอาชีพ

สรุปได้ว่างานวิจัยนี้เป็นการศึกษาหนังสือพิมพ์ชุมชนในระดับจุลภาคและพบว่าบรรณาธิการนสพ. ชุมชนให้คะแนนบทบาทของนักข่าวอาชีพสูงกว่าบทบาทของนักข่าวพลเมือง โดยปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างในการรับรู้บทบาทของนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพ ได้แก่ อายุ รายได้ ประสบการณ์การทำงานข่าวในนสพ. โดยตัวแปรที่เป็นปัจจัยหลัก คือ ประสบการณ์การทำงานทั้งสื่อออฟไลน์และออนไลน์ อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้วิจัยศึกษาโดยใช้กรอบบทบาทของนักข่าวอาชีพในสหรัฐอเมริกาที่ได้จากงานวิจัยก่อนหน้านี้ จึงเป็นการศึกษาบทบาทของนักข่าวพลเมืองในกรอบความคิดเห็นที่นักข่าวอาชีพมีต่อบทบาทของตน การรับรู้บทบาทความสำคัญของนักข่าวพลเมืองจึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการเทียบเคียงกับบทบาทของนักข่าวอาชีพมากกว่าจะเป็นการรับรู้บทบาทของนักข่าวพลเมืองในแบบที่ผู้อ่านหรือนักข่าวพลเมืองรับรู้ นอกจากนี้ การที่ผู้วิจัยนำกรอบบทบาทของนักข่าวอาชีพมาใช้สะท้อนว่าผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบรรณาธิการนสพ.ชุมชนพิจารณานักข่าวพลเมืองในฐานะ “ผู้สื่อข่าว”

2) งานวิจัยเรื่อง “Anything You Can Do, I Can Do Better? Professional Journalists on Citizen Journalism in Six European Countries” (Ornebring, 2013) ศึกษาความแตกต่างระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพในมุมมองของนักข่าวอาชีพ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางวารสารศาสตร์ “Journalistic authority” และ “ความเป็นมืออาชีพ” มาสร้างกรอบความเข้าใจที่มีต่อความเป็นวิชาชีพทางวารสารศาสตร์ โดย “Journalistic authority” หมายถึง อำนาจที่ครอบครองโดยนักข่าวและองค์กรข่าว ทำให้นักข่าวและองค์กรข่าวสามารถนำเสนอการตีความของตนผ่านการรับรู้ของสมาชิกในสังคมในฐานะ “ความเป็นจริง” ที่ “ถูกต้อง” “เป็นจริง” และมีความสำคัญทางการเมือง (Anderson, 2008) การสร้างอำนาจผ่านการรายงานข่าวจึงเป็นประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าว่าด้วยบทบาทนักข่าวอาชีพในสังคมสมัยใหม่

การทบทวนแนวคิดเรื่องความหมายของ “ความเป็นมืออาชีพ” และ “การทำให้เป็นมืออาชีพ” ทำให้ผู้วิจัยพบว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาข้อถกเถียงของแวดวงวารสารศาสตร์มาโดยตลอด เนื่องจากอาชีพสื่อมวลชนต่างกับอาชีพอื่น เพราะไม่สามารถควบคุมการเข้าสู่อาชีพได้อย่างเต็มที่ เช่น ยกที่จะกำหนดให้มีใบอนุญาต เพราะจะกลายเป็นว่าไม่มีความเป็นประชาธิปไตย แม้จะมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยที่สอนองค์ความรู้ด้านวารสารศาสตร์ แต่แก่นของความรู้ทางวารสารศาสตร์ก็ยังคงไม่ชัดเจน หากในทางปฏิบัติ นักข่าวส่วนใหญ่มักมองว่า ตนเองเป็นมืออาชีพ และอาชีพนักข่าวมีมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งนี้ กระบวนการทำให้วารสารศาสตร์เป็นมาตรฐานวิชาชีพถูกพัฒนาขึ้นในช่วงก่อนปี 1990s แต่ปัจจุบันยากที่อาชีพใดจะ

ผูกขาดความรู้และเป็นสังคมปิดอย่างในอดีต โดยเฉพาะอาชีพทางวารสารศาสตร์ เพราะบริบทของการทำข่าวเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปว่าที่ผ่านมานักข่าวสร้างมาตรฐานวิชาชีพที่มาร่วมอำนาจทางวิชาชีพของตนขึ้นจาก

1) ความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านทักษะ ความรู้ในเชิงสัญชาตญาณและกลวิธี เช่น มีจมูกข่าว ซึ่งหมายถึง Nose for news เป็นคำที่ใช้อธิบายธรรมชาติของคนทำข่าวเก่งๆว่ามีความไวต่อการสัมผัสว่าเรื่องดังกล่าวมีความผิดปกติ หรือมีคุณค่าพอจะเป็นข่าวได้ เป็นสัญชาตญาณที่จำเป็นของนักข่าวที่ดี มีกลวิธีในการเข้าถึงแหล่งข่าว แหล่งข้อมูล

2) หน้าที่ นักข่าวเป็นมากกว่าอาชีพ เพราะมีภาระความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าเป็นงานที่ทำให้นายจ้าง นักข่าวมีหน้าที่ต่อสังคม เช่น แจ้งข่าวสารให้สาธารณชนทราบ มีบทบาทเป็นฐานันดรที่ 4

3) Autonomy ความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับใคร เป็นอาชีพที่มีการควบคุมตนเอง เป็นอิสระจากสถาบันทางสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะรัฐและตลาด(ทุน) มีการแบ่งแยกกันอย่างเข้มงวดระหว่างกองบรรณาธิการกับฝ่ายโฆษณา แม้ว่าตอนนี้เส้นแบ่งดังกล่าวจะจางลงมาก แต่ทั้งสามข้อนี้เป็นสิ่งที่นักข่าวใช้ตัดสินใจว่า นี่คือนี่ที่ทำให้ตนเป็นมืออาชีพ

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวอาชีพจำนวน 63 คน ใน 6 ประเทศ คือ อังกฤษ เอสโตเนีย เยอรมัน อิตาลี โปแลนด์ และสวีเดน ประเทศละ 9-12 คน ใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเทคนิคลูกบอลหิมะ และใช้สายสัมพันธ์ส่วนตัวมีการกำหนดโควตาเพื่อให้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงประสบการณ์หลากหลาย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 5 ปี 5-15 ปี และมากกว่า 15 ปี

ทุกประเทศที่เลือกนักข่าวมาสัมภาษณ์ จะมีนักข่าวพลเมืองอยู่ในภูมิภาคนี้ของประเทศนั้น ๆ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นนักข่าวพลเมืองที่อยู่ในพื้นที่สื่อกระแสหลัก

ผลการศึกษาพบว่าในแง่การยอมรับและทัศนคติต่อนักข่าวพลเมือง นักข่าวส่วนใหญ่ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าปัจจุบันทุกคนสามารถเป็นนักข่าวได้ และมักจะอธิบายว่าแค่เพียงใดที่บางคนให้คุณค่านักข่าวพลเมืองเท่าเทียมกับนักข่าวอาชีพ บางคนพยายามสร้างความต่างด้วยการกล่าวถึงภูมิหลังทางการศึกษา แต่ก็ยอมรับว่ามีนักข่าวที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพโดยไม่ได้เรียนวารสารศาสตร์ บางคนกล่าวถึง

ปัญหาทั่วไปของวารสารศาสตร์พลเมือง เช่น ยากที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริง ประชาชนมีแนวโน้มที่จะเชื่อสิ่งที่นักข่าวพลเมืองเขียนแม้ว่าจะไม่มีคุณภาพ

แม้นักข่าวจะเห็นว่าตนต่างกับนักข่าวพลเมือง บางคนก็ไม่ได้รู้สึกต่อนักข่าวพลเมืองในแง่ลบ เช่น เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า มีความสำคัญ แต่ไม่คิดว่าวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นวารสารศาสตร์

ส่วนใหญ่เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองมีความสำคัญในฐานะแหล่งข้อมูลข่าวสาร สามารถนำเสนอหรือทำให้บางประเด็นที่ไม่เคยได้รับความสนใจจากสื่อกระแสหลักได้รับความสนใจหรือเด่นชัด และมองว่านักข่าวพลเมืองมีฐานะเป็นผู้เฝ้าระวังสื่อ (Media monitor)

ความเห็นในทางลบต่อนักข่าวพลเมืองพบทั่วไปในประเทศอิตาลี เอสโตเนีย โปแลนด์ นักข่าวจากสามประเทศนี้มักจะมีทัศนคติในด้านลบต่อนักข่าวพลเมือง แม้บางคนจะเห็นว่ามิประโยชน์ นักข่าวอิตาลีคนหนึ่งเปรียบเทียบนักข่าวพลเมืองกับหมอฟันบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องไร้สาระในสายตาเขา นักข่าวโปแลนด์หลายคนเห็นว่า ควรมีใบอนุญาตให้นักข่าว ทั้งนี้ อิตาลีเป็นประเทศเดียวที่ให้สอบใบอนุญาตเป็นนักข่าว การเป็นนักข่าวจึงเป็นอาชีพที่ถูกควบคุมและเป็นระบบปิด ส่วนในโปแลนด์ ใบอนุญาตเป็นนักข่าวและการจำกัดความหมายของวารสารศาสตร์เป็นที่ถกเถียงมาหลายครั้งในสังคม

ในด้านความชำนาญทางอาชีพ พบว่านักข่าวกล่าวว่าตนมีความเชี่ยวชาญที่มีอสมัครเล่นขาดแคลนหรือมักจะขาดแคลน เช่น ความสามารถในการคัดกรองพิจารณาข่าวสาร ซึ่งอาจจะเรียกว่าการตัดสินใจทางบรรณาธิการ เช่น อะไรที่สำคัญ ทำไมคนอ่านควรรู้ ซึ่งความรู้ในเรื่องนี้ของนักข่าวเปรียบเสมือนสัญชาตญาณที่ทำให้รู้ว่าควรเลือกและเขียนเรื่องราวอย่างไร

นอกจากนี้ ยังพบว่าการตัดสินใจของนักข่าวอาชีพได้รับอิทธิพลจากหลักคุณค่าข่าว นักข่าวต้องมีทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทักษะการบรรณาธิการตรวจสอบข้อเท็จจริง ความถูกต้อง ในการทำงานนักข่าวมีระบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพในระดับองค์กรที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกองบรรณาธิการหรือห้องประชุมข่าว แต่นักข่าวพลเมืองไม่มีองค์กรกลั่นกรองข่าวสารให้ ไม่มีการใช้การตัดสินใจทางบรรณาธิการ

ส่วนประเด็นหน้าที่ นักข่าวเห็นว่าพวกตนมีหน้าที่ทางสังคม ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นคำตอบที่ได้จากนักข่าวทุกชาติ แม้ว่าในรายละเอียดจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อย แต่โดยทั่วไปก็

เหมือนกันมากกว่าจะต่างกัน สิ่งนี้นักข่าวทุกประเทศหยิบยกมากล่าว คือ ความเป็นกลาง ความยุติธรรม และความสมดุล รวมทั้งการแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น และความเชื่อที่ว่านักข่าวต้องทำงานโดยยึดจรรยาบรรณวิชาชีพ

นักข่าวเหล่านี้มักจะกล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบแบบอ้อมๆ เช่น กล่าวว่าการเน้นที่ประโยชน์ของ“ส่วนรวม”เป็นธรรมชาติของนักข่าวที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบ นักข่าวทุกคนมองว่าหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งของระบบควบคุมคุณภาพการทำงาน ซึ่งทำให้เห็นชัดว่านักข่าวพลเมืองซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของระบบควบคุมคุณภาพเป็นเพียงประชาชนที่มีความสามารถในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ปราศจากการคำนึงถึงระบบตรวจสอบความถูกต้อง หรือข้อคำนึงทางจริยธรรม

ในแง่ความเป็นอิสระและสถาบัน นักข่าวอาชีพกล่าวว่าตนต่างจากนักข่าวพลเมือง เพราะทำงานภายในสถาบันสื่อซึ่งมีข้อตกลงกับสังคมเพื่อรับประกันว่าการรายงานข่าวของนักข่าวอาชีพต้องเป็นอิสระ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการรายงานข่าวขององค์กรสื่อ คำว่า “สามารถไว้วางใจได้” “เชื่อถือได้” มักจะเป็นคำที่ถูกใช้อธิบาย เป็นความชอบธรรม เป็นจุดแข็งของนักข่าวที่สังกัดองค์กรสื่อ นักข่าวอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวม เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ต้องทำหน้าที่รายงานข่าวอย่างมืออาชีพและมีคุณภาพ ดังนั้นถ้างานของนักข่าวพลเมืองมีคุณภาพดีพอ ก็จะได้ปรากฏในสื่อหลัก

ส่วนนักข่าวพลเมืองเป็นปัจเจกที่โดดเด่นจึงมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีข้อจำกัดในการควบคุมคุณภาพ มุมมองเรื่องนี้สะท้อนการเน้นธรรมชาติของส่วนรวมในการทำงานข่าว ในสายตาของนักข่าวอาชีพ นักข่าวพลเมืองจึงมีปัญหา เพราะเป็นปัจเจก มีอิสรภาพมากไป ไม่ต้องอยู่ใต้ระบบควบคุมคุณภาพอย่างนักข่าวอาชีพซึ่งมีอิสรภาพก็จริง แต่มีในระดับหนึ่ง ฉะนั้น ความชำนาญ หน้าที่อิสรภาพจึงเป็นสิ่งที่นักข่าวอาชีพใช้แยกความต่างระหว่างพวกตนกับนักข่าวพลเมือง

สรุปได้ว่างานวิจัยนี้สนใจศึกษาความแตกต่างระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพในมุมมองของนักข่าวอาชีพใน 6 ประเทศในยุโรป ผลการศึกษาพบว่านักข่าวอาชีพส่วนใหญ่ไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่าทุกคนสามารถเป็นนักข่าวได้ เพราะเห็นว่างานนักข่าวเป็นวิชาชีพที่ต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งแตกต่างจากนักข่าวพลเมือง และมีอิสระในการรายงานข่าว ขณะเดียวกันก็สังกัดองค์กรทำให้มีการรายงานข่าวแบบส่วนรวม มีระบบตรวจสอบที่มีคุณภาพ แตกต่างจากนักข่าวพลเมืองที่ทำงานคนเดียว มีความสนใจต่อเรื่องที่รายงานในฐานะปัจเจก มักจะขาดทักษะความชำนาญอย่างที่นักข่าวอาชีพมี และขาดระบบตรวจสอบคุณภาพ

ความน่าสนใจของงานวิจัยเรื่องนี้อยู่ที่การเก็บข้อมูลจากนักข่าวอาชีพหลายประเทศในยุโรปทำให้สะท้อนความจริงในภาพกว้างได้ระดับหนึ่ง เพราะผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์นักข่าวในประเทศที่มีขนาดของอุตสาหกรรมสื่อแตกต่างกัน เช่น อังกฤษ เยอรมันเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมสื่อขนาดใหญ่ ขณะที่เอสโตเนีย อิตาลี โปแลนด์ และสวีเดนมีอุตสาหกรรมสื่อขนาดเล็กกว่า และแม้จะมีบริบทแวดล้อมทางวิชาชีพที่แตกต่างกันในรายละเอียดอยู่บ้าง เช่น เฉพาะอิตาลีที่อาชีพนักข่าวถูกควบคุมผ่านระบบการสอบใบอนุญาตก่อนประกอบอาชีพ แต่ในภาพรวมความคิดเห็นของนักข่าวอาชีพที่มีต่อนักข่าวพลเมืองก็ยังคงปรากฏเป็นแบบแผนที่ชัดเจนร่วมกัน แสดงถึงอิทธิพลของวารสารศาสตร์แบบตะวันตกที่มีผลต่อมุมมองความคิด และการปฏิบัติของผู้สื่อข่าวในยุโรป ทำให้นักข่าวส่วนใหญ่ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าทุกคนสามารถเป็นนักข่าวได้ และไม่คิดว่าวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นวารสารศาสตร์ เนื่องจากวารสารศาสตร์ต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน นักข่าวต้องมีทักษะการตัดสินใจทางบรรณาธิการ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือผ่านการทำงานในรูปแบบองค์กรข่าวที่มีความอิสระจากอำนาจทุนในระดับหนึ่ง เหตุผลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากการทำงานของระบบคุณค่าทางวารสารศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อนักข่าวทั่วโลกอย่างมาก เพราะฉะนั้นแม้ว่านักข่าวส่วนหนึ่งจะไม่ได้มีทัศนคติด้านลบต่อวารสารศาสตร์พลเมือง แต่ก็มิได้ให้คุณค่าวารสารศาสตร์พลเมืองเท่าเทียมกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิม ด้วยมองว่าวารสารศาสตร์พลเมืองมีความสำคัญในฐานะแหล่งข้อมูลข่าวสาร สามารถนำเสนอหรือทำให้บางประเด็นที่ไม่เคยได้รับความสนใจจากสื่อกระแสหลักได้รับความสนใจหรือเด่นขึ้น ซึ่งการเป็น “แหล่งข้อมูลข่าวสาร” ก็เป็นสถานะเดิมของประชาชนในพื้นที่สื่อกระแสหลักอยู่แล้ว นักข่าวพลเมืองจึงไม่สามารถเป็นนักข่าวในแบบที่นักข่าวอาชีพเป็น

3) งานวิจัยเรื่อง “การเกิดขึ้นและพัฒนาการของนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส” (มัทนา เจริญวงศ์ และคณะ, 2556) ที่ศึกษาคำจำกัดความ “นักข่าวพลเมือง” “ข่าวพลเมือง” และกระบวนการทำงานของนักข่าวพลเมืองด้วยการสัมภาษณ์นักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอสจำนวน 100 คนทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2554 - วันที่ 30 มิถุนายน 2555 โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อาทิ แนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะ แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง แนวคิดสิทธิการสื่อสาร แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แนวคิดพื้นที่สาธารณะ แนวคิดความเป็นพลเมือง และแนวคิดเรื่องกระบวนการรายงานข่าว

พบผลการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

1. คำจำกัดความของนักข่าวพลเมือง นักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอสมีรูปแบบการนิยามตนเอง 3 ลักษณะ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 นิยามโดยมุ่งสะท้อนบทบาทหน้าที่ของนักข่าวพลเมือง เชื่อว่านักข่าวพลเมือง คือ คนในชุมชนที่สอดส่องดูแลปัญหาในชุมชนหรือเป็นหูเป็นตา รายงานปัญหาในชุมชน ร่วมมือร่วมใจกัน แก้ไขปัญหาของชุมชน อุทิศตนเองในการทำงานให้ชุมชนและส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน มี “จิตอาสา” หรือ “จิตสาธารณะ” เป็นแรงผลักดันในการทำงาน ฯลฯ อีกทั้งยังเชื่อว่าบทบาทต่างๆ เหล่านี้จะไปสนับสนุนและเสริมพลังให้ชุมชนแข็งแกร่ง สามารถแก้ไขปัญหาของตนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ

รูปแบบที่ 2 นิยามความหมายโดยใช้การเปรียบเทียบกับนักข่าวอาชีพในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ประเด็นและเนื้อหาข่าว มุมมอง แรงจูงใจ ลักษณะการทำงาน และผลตอบแทน โดยนักข่าวพลเมืองจะนำเสนอเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวหรืออยู่ในชุมชนของตน หรือเป็นเรื่องราวที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นเจ้าของเรื่องขณะที่นักข่าวอาชีพจะนำเสนอเรื่องราว หรือข่าวที่เป็นประเด็นใหญ่ๆ ผู้คนให้ความสนใจเป็นหลักมากกว่าประเด็นที่เกิดขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ ข่าวที่นักข่าวพลเมืองรายงานยังให้ “ความลึก” และ “รายละเอียด” มากกว่าข่าวจากนักข่าวอาชีพ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ “คนวงใน” เท่านั้นที่จะรู้ เข้าถึงและรายงานได้ ขณะที่นักข่าวอาชีพมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการหาข้อมูล บวกกับต้องพึ่งพาแหล่งข่าวเพื่อให้ได้ข้อมูล หากแหล่งข่าวในชุมชนไม่ให้ข่าว นักข่าวอาชีพก็ไม่ต่างอะไรกับคนตาบอด หูหนวก

ในด้านมุมมอง นักข่าวพลเมืองมักนำเสนอเรื่องในมุมมอง ไม่ตามกระแส หากจุดที่น่าสนใจหรือบอกเล่าข่าวด้วยมุมมองแบบคนที่เป็นเจ้าของเรื่อง มีการนำเสนอผ่านอัตลักษณ์ของชุมชนหรือพยายามหา มุมที่สื่อมวลชนกระแสหลักไม่สนใจ รวมทั้งนำเสนอในมุมมองต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ ไม่มีข้อจำกัดหรือกรอบขององค์กรมาเป็นตัวกำหนดอย่างนักข่าวอาชีพ

ด้านแรงจูงใจ ลักษณะการทำงาน และผลตอบแทน ผลการศึกษาพบว่านักข่าวพลเมืองเห็นว่านักข่าวอาชีพทำงานในองค์กรที่มีการแบ่งงานชัดเจน ผ่านการเรียนอย่างเป็นระบบในมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานมากกว่านักข่าวพลเมือง ซึ่งไม่มีสิ่งใดรับประกันความปลอดภัย ในแง่

ของผลตอบแทนมีการเปรียบเทียบว่านักข่าวพลเมือง คือ ประชาชนทั่วไปที่ทำงานในลักษณะ “อาสาสมัคร” “มีจิตอาสา” ทำข่าวเพื่อหวังผลบวกต่อชุมชนท้องถิ่นของตน มากกว่าจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนนักข่าวอาชีพทำงานเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินเดือนประจำ

รูปแบบที่ 3 สร้างค่านิยมของนักข่าวพลเมืองขึ้นมาโดยเน้นที่ตัวตนและพลังของนักข่าวพลเมือง โดยเฉพาะพลังในการสร้างเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นแก่สังคมหรือชุมชน เป็นกลุ่มที่นิยามว่านักข่าวพลเมือง คือ คนในชุมชน ชาวบ้าน หรือ ประชาชนทั่วไปที่ทำหน้าที่นำข่าวสาร เรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองมาเผยแพร่ บอกกล่าวให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้โดยไม่จำกัดช่องทางการสื่อสาร แต่มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร เพราะงานนักข่าวพลเมืองเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน จึงต้องเกิดจากความต้องการสื่อสารของผู้สื่อสารอย่างแท้จริงและเชื่อว่าการสื่อสารโดยที่คนในชุมชนเป็นผู้สื่อออกไปจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ในทางที่ดีขึ้น

นักข่าวพลเมืองในมุมมองนี้ทำงานคล้ายกับนักเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เป้าหมายทางสังคมของตนบรรลุผล การทำงานของนักข่าวพลเมืองในลักษณะนี้จึงมักดำเนินควบคู่ไปกับการใช้พื้นที่สื่อสารสาธารณะอื่น ๆ สื่อสารให้คนภายนอกชุมชนทราบเรื่องราวของตน รู้วิธีใช้สื่อเพื่อเป็นเครื่องมือในการผลักดันเป้าหมายคู่กับกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนอื่น ๆ

2. คำจำกัดความของข่าวพลเมือง สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง คือ การให้ความหมายโดยอิงจากระบบคุณค่าข่าว ได้แก่ ข่าวควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ถูกจับตามอง เป็นเรื่องที่สำคัญ มีประโยชน์ ส่งผลกระทบต่อตัวผู้รับสาร เป็นเรื่องแปลก เป็นเหตุการณ์ที่ผิดไปจากปกติ และเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีคนรู้มาก่อน หรือคนทั่วไปยังไม่เข้าใจ

ประเภทที่สอง คือ การให้ความหมายโดยไม่อิงระบบคุณค่าข่าว ได้แก่ การนิยามว่า “ข่าว” คือ เรื่องเล่าชนิดหนึ่งที่มีการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องราวที่ถูกต้อง เป็นจริง ไม่เอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง ข่าว คือ เรื่องที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ข่าวควรจะเป็นประเด็นสาธารณะ ข่าวคือเรื่องที่มีจุดยืนว่าจะต้องมีคำตอบ เขียนแล้วต้องการอะไร และข่าว คือ เครื่องมือในการต่อสู้ของการเมืองภาคประชาชน

3. กระบวนการทำงานของนักข่าวพลเมือง จากการศึกษาพบว่านักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอสมีกระบวนการทำงาน 3 ลักษณะ คือ 1) มีรูปแบบคล้ายคลึงกับกระบวนการทำงานของนักข่าวอาชีพ ทั้งใน

แก่ขั้นตอนการทำงาน มีระบบการแบ่งงานกันทำ หรือมอบหมายงานตามความถนัด มีการกำหนดสายการบังคับบัญชา 2) มีขั้นตอนการทำงานที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในฐานะผู้สื่อสารและผู้ผลิต หรือผู้ร่วมผลิต และ 3) มีขั้นตอนการทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่ ซึ่งนอกจากเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตข้าวพลเมืองแล้ว ยังเปิดโอกาสให้เครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นข่าวรูปแบบการนำเสนอ หรือแม้แต่ช่วงเวลาการส่งงานเพื่อออกอากาศ งานนักข่าวพลเมืองจึงมีสถานะเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารของภาคประชาสังคม

งานวิจัยเรื่องนี้เก็บข้อมูลจากนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส ซึ่งเป็นนักข่าวพลเมืองที่ผ่านการอบรมของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสหรือผลิตเนื้อหาข่าวออกอากาศทางรายการนักข่าวพลเมืองของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเท่านั้น ไม่ได้เก็บข้อมูลจากนักข่าวพลเมืองทั่วไป จึงเป็นความคิดเห็นที่อาจจะไม่สามารถเป็นตัวแทนนักข่าวพลเมืองได้ทั้งหมด เนื่องจากนักข่าวพลเมืองของไทยพีบีเอสที่สัมภาษณ์จะเป็นผู้ที่มีประเด็นหรือเรื่องราวจะสื่อสารมากกว่าจะเป็นนักข่าวพลเมืองในความหมายที่เป็นพยานประสบเหตุการณ์แล้วจึงรายงานสิ่งที่ตนพบเห็นอย่างกรณีการรายงานข่าวภัยพิบัติ หรือรายงานข่าวความขัดแย้ง การประท้วงชุมนุมหรือการก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม หากไม่นับข้อจำกัดดังกล่าว งานวิจัยเรื่องนี้นำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับการพิจารณา “ตัวตน” ของนักข่าวพลเมือง (การให้ความหมายนักข่าวพลเมืองว่าคือใคร มีบทบาทหน้าที่อย่างไร) ซึ่งเป็นการให้ความหมายจากมุมมองของนักข่าวพลเมืองมิใช่ นักข่าวอาชีพ แต่กระนั้น การมองตัวเองของนักข่าวพลเมืองบางส่วนก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากการเปรียบเทียบกับนักข่าวอาชีพ ทำให้ได้คำตอบในลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้าม เช่น นักข่าวพลเมืองทำงานด้วยจิตอาสา หรือเป็นอาสาสมัคร ส่วนนักข่าวอาชีพทำงานเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินเดือนประจำ

นอกจากนี้ การศึกษาความหมายของข่าว ยังทำให้พบว่านักข่าวพลเมืองมีมุมมองที่ค่อนข้างเปิดกว้างต่อ “ข่าว” แม้ว่าส่วนหนึ่งจะให้ความหมายของข่าว โดยอิงระบบคุณค่าข่าวแบบนักข่าวอาชีพ แต่อีกส่วนหนึ่งให้ความหมายโดยไม่อิงระบบคุณค่าข่าว ทำให้ได้คำตอบที่สะท้อนว่านักข่าวพลเมืองบางคนมีการเชื่อมโยง “ข่าว” เข้ากับการต่อสู้ในสนามการเมืองภาคประชาชน โดยมองว่า “ข่าววารสารศาสตร์พลเมือง” คือ “เครื่องมือในการต่อสู้” ของตน ซึ่งมุมมองดังกล่าวนี้ยังสะท้อนลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอสว่ามาจากการกลุ่มพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น และเป็นกลุ่มคนที่มีเป้าหมายเฉพาะในการสื่อสารสาธารณะ สอดคล้องกับผลการนิยามความหมายของนักข่าวพลเมืองในรูปแบบที่ระบุว่านักข่าวพลเมืองคือ ประชาชนทั่วไปที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร เรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน

ของตนโดยไม่จำกัดช่องทางการสื่อสาร และมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร นักข่าวพลเมืองในมุมมองนี้ทำงานคล้ายกับนักเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เป้าหมายทางสังคมของตนบรรลุผล

3. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เปรียบเทียบในมิติวารสารศาสตร์ที่ดี

มีจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

1) งานวิจัยเรื่อง “Citizen Journalism Just as Credible as Stories by Pros, Students Say” (Netzley & Hemmer, 2012) ศึกษาความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ข่าววารสารศาสตร์พลเมือง โดยศึกษาว่าเพศ อายุ เชื้อชาติ ความชื่นชอบการเมือง ระดับความสนใจต่อข่าว ความไว้วางใจสื่อกระแสหลักหรือความไว้วางใจสื่ออินเทอร์เน็ตมีผลต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือของข่าวไม่ว่านักข่าวพลเมืองหรือนักข่าวอาชีพ จะเป็นผู้เขียนข่าวนั้นหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยใช้แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ผลการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง ใช้ข่าวจากเว็บไซต์ CNN มาทำแบบสอบถามสองชุด ชุดแรกระบุว่าข่าวนี้น่ามาจากนักข่าวอาชีพ ชุดสองระบุว่าข่าวนี้นักข่าวพลเมืองเขียน โดยเป็นข่าวชิ้นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 299 คน เก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2011 มีสมมติฐานการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างจะให้คะแนนความน่าเชื่อถือข่าวที่เขียนโดยนักข่าวอาชีพสูงกว่านักข่าวพลเมือง

ผลการวิจัยพบว่าความน่าเชื่อถือต่อนักข่าวพลเมืองและสื่อกระแสหลักไม่มีความแตกต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยที่ช่วยทำนายดัชนีความน่าเชื่อถือต่อสื่อ คือ เพศ ระดับความสนใจในข่าว อายุ เชื้อชาติ ความเชื่อถือในสื่อกระแสหลัก ส่วนความชื่นชอบการเมือง ความไว้วางใจสื่ออินเทอร์เน็ตไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุที่นักศึกษาไม่เห็นว่่านักข่าวพลเมืองกับสื่อกระแสหลักมีความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะผู้อ่านไม่ค่อยสนใจนักข่าวนักข่าวอาชีพมีบรรทัดฐานทางวิชาชีพที่ต้องคำนึงถึงเวลาเขียนข่าว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่บริโภคข่าวจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และข่าวในเว็บไซต์ส่วนมากเป็นเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง ซึ่งถ้านักศึกษามีทัศนคติเช่นนี้ก็อาจจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมข่าวสารและทำให้บทบาทที่สำคัญของวารสารศาสตร์อ่อนแอลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนักศึกษาขาดการรู้เท่าทันสื่อ ไม่เข้าใจสิ่งที่ทำให้ให้นักข่าวมีเอกลักษณ์ต่างจากนักข่าวพลเมืองในการรวบรวมและรายงานข่าวสาร

โดยสรุปงานวิจัยนี้ ศึกษาความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ข่าววารสารศาสตร์พลเมือง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงทดลองกับนักศึกษา ผลปรากฏว่า ความน่าเชื่อถือต่อนักข่าวพลเมือง

และสื่อกระแสหลักไม่มีความแตกต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศ ระดับความสนใจในข่าว อายุ เชื้อชาติ ความเชื่อถือในสื่อกระแสหลัก คือ ปัจจัยที่ช่วยทำนายดัชนีความน่าเชื่อถือต่อสื่อ สาเหตุที่ผลวิจัยพบเช่นนี้อาจจะมาจากข้อจำกัดในการใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาจำนวนไม่มากนัก และมีช่วงอายุใกล้เคียงกัน ทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีแบบแผนการบริโภคข่าวจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ขณะที่ผู้วิจัยกล่าวว่าอายุ และความเชื่อถือในสื่อกระแสหลักมีผลต่อความน่าเชื่อถือต่อสื่อ ดังนั้นผลวิจัยที่เกิดขึ้นจึงยังมีข้อจำกัดในการอธิบายผลในภาพกว้าง แต่อาจจะยืนยันได้ว่าในการรับรู้ของกลุ่มคนรุ่นใหม่อย่างนักศึกษาที่มีแบบแผนการบริโภคข่าวจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นหลักนั้น การรับรู้ความน่าเชื่อถือระหว่างสื่อกระแสหลักกับเว็บวารสารศาสตร์พลเมืองไม่มีความแตกต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ

2) งานวิจัยเรื่อง “The Press Versus the Public What is Good Journalism” (Zuniga & Hinsley, 2013) มุ่งสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคข่าวในสื่อกระแสหลักและการบริโภคข่าวในสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองกับการรับรู้ที่มีต่อวารสารศาสตร์ที่ดี

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดเรื่องวารสารศาสตร์ที่ดีกับการบริโภคข่าว และรีวิวนงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ว่าผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์เป็นหลักยังคงเชื่อถือข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เพราะผู้ที่เปิดรับสื่อชนิดใดเป็นหลัก มักจะมีแนวโน้มว่ารู้สึกบวกต่อสื่อ นั้น ๆ เช่น คนที่อ่านบล็อกมากก็จะรู้สึกว่าบล็อกน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนสำหรับนักวิจัย นอกจากนี้ ยังทบทวนงานวิจัยเรื่องความน่าเชื่อถือที่ผู้ใช้สื่อมีต่อสื่อมวลชน และพบว่าสามารถจำแนกงานวิจัยได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นงานวิจัยที่ได้ผลยืนยันว่าสื่อดั้งเดิมมีความน่าเชื่อถือกว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลุ่มที่ 2 งานวิจัยที่พบว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองไม่มีอคติมากเท่าสื่อหลัก กลุ่มที่ 3 งานวิจัยที่พบว่าระดับความน่าเชื่อถือของสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองและสื่อกระแสหลักใกล้เคียงกัน และกลุ่มที่ 4 งานวิจัยที่แสดงว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองมีอคติ

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม 2 ชุด แบบสอบถามชุดแรกเป็นการสำรวจออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักข่าวที่ทำงานเต็มเวลากับหนังสือพิมพ์รายวันในสหรัฐอเมริกาจำนวน 967 คน เก็บข้อมูลในปี 2010 แบบสอบถามชุดที่สองใช้คำถามเดียวกันส่งให้กลุ่มตัวอย่างชาวอเมริกันทั่วประเทศจำนวน 1159 คน โดยเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม 2008 และ

กรกฎาคม 2012 กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่สองยังถูกสัมภาษณ์เพื่อประเมินการรับรู้เกี่ยวกับวารสารศาสตร์ที่ดี บทบาทของนักข่าว แบบแผนการบริโภคข่าวด้วย

ทั้งนี้ สื่อวารสารศาสตร์พลเมืองที่นำมาศึกษามีสองกลุ่ม คือ นักข่าวพลเมืองกับบล็อกเกอร์ ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย 1) การใช้ข่าว (การเปิดรับข่าว, ความถี่) เพื่อหาแบบแผนการบริโภคข่าว ได้แก่ การดูข่าวทีวีท้องถิ่น สถานีข่าวระดับประเทศ เคเบิลทีวี นสพ.ระดับชาติ นสพ.ท้องถิ่น นสพ.ระดับชาติ และท้องถิ่นที่เป็นสื่อออนไลน์ 2) การเปิดรับรายการประเภท Infotainment วัตถุประสงค์/ตั้งใจดูรายการประเภท Political News Show มากแค่ไหน เช่น รายการ The Daily Show, The Colbert Report 3) การใช้ข่าววารสารศาสตร์พลเมือง เช่น อ่านเว็บไซต์ข่าววารสารศาสตร์พลเมืองอย่าง CNN iReport อ่านบล็อกของนักข่าวพลเมือง ดูวิดีโอของนักข่าวพลเมือง อ่านข่าวที่คิดว่านักข่าวพลเมืองเป็นผู้รายงาน อ่านทวีตเตอร์ของนักข่าวพลเมืองหรือไม่ และมีตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดี

ผลการศึกษา พบว่าการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้สื่อกระแสหลักและการเปิดรับรายการ Infotainment แต่ไม่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีกับการใช้สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง ในส่วนมุมมองของนักข่าวต่อวารสารศาสตร์ที่ดีพบว่าค่อนข้างต่างกัน โดยแบ่งได้ 2 กลุ่ม นักข่าวกลุ่มแรกสนับสนุนว่าวารสารศาสตร์ที่ดีต้องยึดหลักความยุติธรรม นักข่าวกลุ่มสองเห็นว่าวารสารศาสตร์ที่ดีต้องยึดถือความรับผิดชอบ สองกลุ่มนี้จึงมององค์ประกอบของวารสารศาสตร์ที่ดีต่างกัน กลุ่มแรกจะให้คุณค่ากับความเป็นกลาง กลุ่มสองให้คุณค่ากับการรายงานข่าวเชิงวิเคราะห์

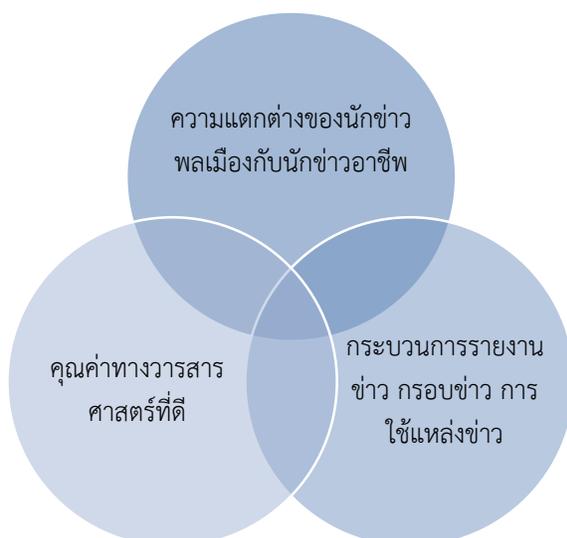
ขณะที่มุมมองของประชาชนมีความคล้ายคลึงกัน คือ เห็นว่าคุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีประกอบด้วยการนำเสนอข่าวสารได้รวดเร็ว ให้ข้อมูลครอบคลุมในสิ่งที่ควรครอบคลุม มีข่าวสารที่ช่วยเหลือประชาชน มีความเป็นกลาง ให้การวิเคราะห์และการตีความปัญหาที่ซับซ้อน ให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเชื่อถือได้ ให้ประชาชนธรรมดาได้แสดงความคิดเห็นมุมมอง และทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่ามุมมองของนักข่าวกับประชาชนค่อนข้างต่างกัน โดยประชาชนจะมองหรือให้คุณค่าวารสารศาสตร์ที่ดีในระดับเดียว แต่นักข่าวจะมองคุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีเป็นระดับขั้นหรือเลเยอร์

นอกจากนี้ ยังพบว่าคนที่รับรู้เชิงบวกเป็นผู้บริโภคข่าวสารเป็นประจำ เปิดรับสื่อหลักเป็นประจำ และมักจะดูรายการประเภท Infotainment

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคข่าวในสื่อกระแสหลักและการบริโภคข่าวในสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองกับการรับรู้ที่มีต่อวารสารศาสตร์ที่ดี ผลการวิจัยไม่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้ของสาธารณชนต่อวารสารศาสตร์ที่ดีกับการใช้สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง แต่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้ของสาธารณชนต่อวารสารศาสตร์ที่ดีกับการใช้สื่อกระแสหลัก และการบริโภครายการ Infotainment ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าการรับรู้คุณลักษณะวารสารศาสตร์ที่ดีสำหรับสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง อาจจะมีความแตกต่างกันกับสื่อกระแสหลัก

4. การสังเคราะห์ผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่น่าสนใจในงานวิจัยกลุ่มนี้มี 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความแตกต่างของนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพ 2) กระบวนการรายงานข่าว กรอบข่าว และการใช้แหล่งข่าวของนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพ และ 3) คุณค่าทางวารสารศาสตร์ที่ดี ซึ่งการหาคำตอบในแต่ละประเด็นไม่เพียงแต่นำไปสู่ความรู้ที่นักวิจัยต้องการทราบเท่านั้น หากการสังเคราะห์ประเด็นหลักทั้งสามประเด็นยังนำไปสู่คำตอบของคำถามที่ว่า อะไร คือ วารสารศาสตร์พลเมืองอีกด้วย โดยสามารถแสดงความเกี่ยวพันของประเด็นดังกล่าวในรูปแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงประเด็นหลักที่พบในงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับสื่อกระแสหลัก

ทั้งนี้ ประเด็นที่พบมากที่สุดคือการศึกษากระบวนการรายงานข่าว การใช้แหล่งข่าวของนักข่าวพลเมือง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการที่นักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมืองรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองมีความเหมือนและแตกต่างจากอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไร รวมทั้งส่งผลต่อการให้คุณค่าในฐานะวารสารศาสตร์ที่ดี เช่น ความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็เป็นปัจจัยที่ทำให้นักข่าวอาชีพมองว่าตนเองต่างจากนักข่าวพลเมือง ดังนั้นแม้จะมีประเด็นศึกษาแตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาของงานวิจัยกลุ่มนี้ได้นำไปสู่คำตอบว่าอะไร คือ วารสารศาสตร์พลเมือง เช่น ในงานวิจัยที่หาคำตอบว่านักข่าวพลเมือง คือ ใคร มีบทบาทอย่างไร การค้นหาว่าข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมีลักษณะอย่างไรด้วยการศึกษาการใช้แหล่งข่าว กระบวนการทำงานของนักข่าวพลเมือง ข้อจำกัดในการทำงาน หรือการศึกษาว่านักข่าวพลเมืองได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของการทำข่าวแบบประจำวันและกำหนดเส้นตายส่งข่าวอย่างนักข่าวอาชีพหรือไม่อย่างไร ตลอดจนการสำรวจว่าข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมีคุณค่าอย่างไร โดยศึกษาผ่านการรับรู้ความน่าเชื่อถือและการรับรู้ลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีจากการบริโภคสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง คำตอบที่พบทำให้ตัวตน บทบาท การทำงานของนักข่าวพลเมืองมีความชัดเจนขึ้น แม้ว่าความชัดเจนดังกล่าวจะตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มองนักข่าวพลเมืองเป็นคู่ตรงข้ามกับนักข่าวอาชีพ

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการ คือ การกำหนดประเด็นการศึกษา การนำแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ของนักวิจัยสะท้อนถึงอิทธิพลของระบบคุณค่าทางวารสารศาสตร์ดั้งเดิม ซึ่งไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อความคิดและมุมมองของนักวิชาการวารสารศาสตร์ร่วมสมัยเท่านั้น ทว่ายังมีอิทธิพลต่อนักข่าวอาชีพที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลจากทั้งฝั่งนักข่าวอาชีพในยุโรป สหรัฐอเมริกาและนักข่าวพลเมืองในเอเชียอย่างประเทศไทยได้นำไปสู่คำตอบที่น่าสนใจ และเกิดความชัดเจนขึ้นว่า ณ ปัจจุบันนี้ ตำแหน่งแห่งที่ของวารสารศาสตร์พลเมืองในสายตาของนักข่าวอาชีพเป็นเช่นไร และนักข่าวพลเมืองมองตัวเองอย่างไร ตลอดจนจนทราบถึงกระบวนการรายงานข่าวของนักข่าวพลเมืองว่าเหมือนหรือแตกต่างจากนักข่าวอาชีพอย่างไร ทำให้เห็นภาพกว้างของความเหมือนและแตกต่างกันของนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการทำนายบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อวารสารศาสตร์กระแสหลักว่า วารสารศาสตร์พลเมืองมีได้มาแทนที่ หากมาเสริมให้ข่าวสารในสังคมทวีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เนื้อหาในส่วนต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการสังเคราะห์ข้อค้นพบในงานวิจัยกลุ่มนี้ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าผลการศึกษาที่ปรากฏสะท้อนว่านักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพมีมุมมองต่อนักข่าวพลเมือง และนักข่าวอาชีพแตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าแต่ละฝ่ายต่างรับรู้ “ภาพของตนเอง” และ “ภาพของผู้อื่น” ในทิศทางที่แตกต่างกันอย่างน่าสนใจหาคำตอบว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

ในมุมมองของนักข่าวอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่นักข่าวอาชีพจาก 6 ประเทศในยุโรป คือ อังกฤษ เยอรมนี เอสโตเนีย อิตาลี โปแลนด์ และสวีเดนเห็นว่า แม้วารสารศาสตร์พลเมืองจะมีประโยชน์ต่อนักข่าวอาชีพ แต้วารสารศาสตร์พลเมืองไม่ใช่วารสารศาสตร์ และนักข่าวพลเมืองไม่ใช่ชนกข่าว โดยให้เหตุผลว่าสิ่งที่ทำให้นักข่าวอาชีพแตกต่างจากนักข่าวพลเมือง คือ ความเป็นมืออาชีพ ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) ทักษะความชำนาญเฉพาะวิชาชีพ โดยเฉพาะทักษะการตัดสินใจทางการบรรณาธิการ ซึ่งครอบคลุมบทบาทการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร หรือการคัดเลือกประเด็นข่าว การเขียน การบรรณาธิการ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของข่าว และการจัดการข้อมูลข่าวสารให้เป็นข่าว บทบาทการเป็นผู้กำหนดวาระความสำคัญของข่าวสาร และบทบาทการเป็นผู้กำหนดกรอบข่าวว่ารายงานข่าวที่เกิดขึ้นอย่างไร ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ญาติบางอย่างที่นักข่าวที่ดีพึงมี เช่น จมูกข่าว (Nose for news) หรือความฉับไวในการรับรู้ว่ามีคามผิดปกติ หรือเรื่องไม่ชอบมาพากลเกิดขึ้น และการประเมินว่าเรื่องใดมีคุณค่ามากพอจะเป็นข่าวได้

2) หน้าที่ความรับผิดชอบ นักข่าวอาชีพเชื่อมั่นว่าอาชีพผู้สื่อข่าวเป็นอาชีพที่มีพันธะต่อสังคม (เป็นคำตอบที่ได้จากนักข่าวทุกชาติ) ต้องทำงานโดยให้ความสำคัญกับ “ส่วนรวม” โดยทั่วไปนักข่าวทุกชาติจะอธิบายหน้าที่ความรับผิดชอบโดยเชื่อมโยงกับจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเฉพาะความเป็นกลาง ความยุติธรรม ความสมดุล และการแยกความจริงออกจากความคิดเห็น นักข่าวต้องยึดจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยทั่วไปจึงมองว่าหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งของระบบควบคุมคุณภาพการทำงาน

3) ความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับใคร นักข่าวอาชีพมีสังกัดเป็นองค์กรที่มีข้อตกลงกับสังคมเช่นกันว่าการรายงานข่าวของนักข่าวอาชีพจะต้องเป็นไปโดยอิสระจากอำนาจรัฐ และทุน ดังนั้นการมีสังกัดจึงมิได้หมายถึงการไม่มีอิสระ ในทางตรงกันข้าม การมีสังกัดทำให้นักข่าวอาชีพอยู่ในสถานะที่สามารถไว้วางใจได้ เชื่อถือได้ เป็นความชอบธรรมหรือจุดแข็งของนักข่าวอาชีพที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ เพราะการมีต้นสังกัดเท่ากับมีระบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพในระดับองค์กร ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนสัมประสมการณ์ในกองบรรณาธิการหรือห้องประชุมข่าว ขณะที่นักข่าวพลเมืองทำงาน

โดยลำพัง และปราศจากระบบควบคุมคุณภาพในระดับองค์กรมาทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้อง หรือ กลั่นกรองให้เกิดความน่าเชื่อถือ (Ornebring, 2013)

ความเป็นวิชาชีพที่เกิดจากองค์ประกอบทั้งสามประการนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ไม่เพียงแต่ทำให้นักข่าวอาชีพมีความเห็นว่่านักข่าวพลเมืองไม่ใช่ นักข่าว วารสารศาสตร์พลเมืองไม่ใช่วารสารศาสตร์ หากยังกลายเป็นกรอบที่ทำให้ นักข่าวอาชีพวางตำแหน่งแห่งที่ของนักข่าวพลเมืองในตำแหน่งที่ไม่ทัดเทียมกับตน เช่น งานวิจัยของ Nah & Chung (2009) ที่พบว่าบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชุมชนกว่า 60 คนในสหรัฐอเมริกาทราบว่าบทบาทหน้าที่ของตนมีความสำคัญกว่าบทบาทของนักข่าวพลเมือง แม้จะเห็นว่าพลเมืองมีศักยภาพในการทำหน้าที่ “new information provider” และยอมรับว่านักข่าวพลเมืองมีบทบาทเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ornebring (2013) ซึ่งพบว่านักข่าวอาชีพเห็นว่่านักข่าวพลเมืองมีบทบาทเป็นผู้เฝ้าระวังสื่อ (Media monitor) มากกว่าเป็นนักข่าวที่แท้จริง

ขณะที่นักข่าวพลเมืองเห็นว่่านักข่าวพลเมือง คือ สมาชิกในชุมชนที่สอดส่องดูแลปัญหาในชุมชน หรือเป็นหูเป็นตา รายงานปัญหาในชุมชน ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาของชุมชน อุทิศตนเองในการทำงานให้ชุมชนและส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน มีอิสระจากผลประโยชน์ขององค์กรข่าว มี “จิตอาสา” หรือ “จิตสาธารณะ” เป็นแรงผลักดันในการทำงาน นักข่าวพลเมืองจึงมักนำเสนอเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวหรืออยู่ภายในชุมชนของตน หรือเป็นเรื่องราวที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นเจ้าของเรื่อง รวมทั้งมองว่่านักข่าวพลเมืองมีบทบาทคล้ายกับนักเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เป้าหมายทางสังคมของตนบรรลุผล แต่นักข่าวอาชีพจะนำเสนอเรื่องราว หรือข่าวที่เป็นประเด็นใหญ่ๆ ผู้คนให้ความสนใจเป็นหลักมากกว่าประเด็นที่เกิดขึ้นในชุมชน (มัทนา เจริญวงศ์และคณะ, 2556)

ความหมายของนักข่าวพลเมืองที่พบในงานวิจัยของมัทนา เจริญวงศ์และคณะ (2556) จึงเชื่อมโยงกับการพิจารณาวารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะการรายงานข่าวที่เน้นเหตุการณ์ ความคิดเห็นของผู้คนที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือ “Hyperlocal news reporting” และเป็นวารสารศาสตร์ที่มีฐานอยู่ที่ชุมชน ทำให้นักข่าวพลเมืองกลุ่มนี้ระบุว่าข่าวที่พวกตนรายงานมี “ความลึก” และ “รายละเอียด” มากกว่าข่าวจากนักข่าวอาชีพ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ “คนวงใน” เท่านั้นที่รู้ เข้าถึงและรายงานได้ ขณะที่นักข่าวอาชีพมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการหาข้อมูล บวกกับต้องพึ่งพาแหล่งข่าวเพื่อให้ได้ข้อมูล

ส่วนความแตกต่างด้านอื่น ๆ นั้น นักข่าวพลเมืองเห็นว่่านักข่าวอาชีพทำงานในองค์กรที่มีการแบ่งงานชัดเจน ผ่านการเรียนอย่างเป็นระบบในมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานมากกว่านักข่าวพลเมือง ซึ่งไม่มีสิ่งใดรับประกันความปลอดภัย

ดังนั้น ไม่ว่าจะพิจารณาจากมุมมองของนักข่าวอาชีพหรือนักข่าวพลเมืองสามารถสรุปได้ว่า นักข่าวอาชีพมีความแตกต่างกับนักข่าวพลเมือง โดยในมุมมองของนักข่าวอาชีพสิ่งที่ทำให้ตนแตกต่างจากนักข่าวพลเมือง คือ ความเป็นวิชาชีพ ซึ่งในอีกด้านหนึ่งก็คือกระบวนการที่มอบอำนาจในการสร้าง ตีความ และส่งต่อความจริงทางสังคมให้แก่สื่อมวลชนและนักข่าวนั่นเอง อำนาจในการประกอบสร้างความจริงของนักข่าวจึงเกิดขึ้นโดยมีที่มาจากการทำให้เป็นวิชาชีพ ขณะที่ในมุมมองของนักข่าวพลเมือง สิ่งสำคัญที่ทำให้ตนแตกต่างกับนักข่าวอาชีพ คือ ความเป็น “คนในชุมชน” หรือการเป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ข่าวของนักข่าวพลเมืองจึงมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน ยกเว้นว่าเป็นการรายงานข่าววิกฤติหรือข่าวภัยพิบัติ ซึ่งนักข่าวพลเมืองเป็นผู้ประสบเหตุการณ์หรือเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์

2. การใช้แหล่งข่าวและการรายงานข่าว

“ความเป็นวิชาชีพ” ยังส่งผลต่อข้อค้นพบในงานวิจัยที่มีศูนย์กลางความสนใจอยู่ที่กระบวนการรายงานข่าวและการใช้แหล่งข่าวของสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองอย่างงานของ Carpenter (2007), Reich (2008) และ Paulussen & D’heer (2013) ซึ่งสามารถสรุปความแตกต่างในการใช้แหล่งข่าวระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพได้ ดังนี้

นักข่าวพลเมือง	นักข่าวอาชีพ
<ul style="list-style-type: none"> • ใส่ความเห็นลงไปในเรื่องข่าวมากกว่า • ใช้แหล่งข่าวไม่เป็นทางการ แหล่งข่าวประชาชนคนธรรมดามากกว่า • ไม่มีการอ้างอิงแหล่งข่าวในเรื่องข่าวมากกว่า • เน้นที่ตัวเหตุการณ์มากกว่าองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • มีความโปร่งใสในการใช้ข่าวแจกเป็นแหล่งข่าวมากกว่า • เปิดเผยตัวเอง ใช้ชื่อ -นามสกุลจริงมากกว่า • ใช้ไฮเปอร์ลิงก์มากกว่า 	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้แหล่งข่าวทางการ พึ่งพาแหล่งข่าวราชการ เอกชน เอ็นจีโอมากกว่า • ใช้แหล่งข่าวที่เป็นชนชั้นนำมากกว่า • อ้างอิงคำพูดแหล่งข่าวในข่าวอย่างน้อยหนึ่งคน • ใช้แหล่งข่าวเพศชายมากกว่า • เน้นใช้แหล่งข่าวระดับสูง ระดับกลางมากกว่า ประชาชนธรรมดา

ภาพที่ 6 แสดงรายละเอียดการใช้แหล่งข่าวระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพ

จะพบว่านักข่าวอาชีพใช้แหล่งข่าวทางการ แหล่งข่าวที่เป็นชนชั้นนำมากกว่าประชาชนธรรมดา เพราะทำให้ข่าวเกิดความน่าเชื่อถือ และมีคุณค่าจากความเด่น ความสำคัญของบุคคลที่เป็นข่าว/แหล่งข่าว การให้คุณค่ากับความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลางยังสะท้อนผ่านการระบุหรืออ้างอิงคำพูดของแหล่งข่าวในเนื้อข่าวอย่างน้อยหนึ่งคนของนักข่าวอาชีพ และการที่นักข่าวอาชีพพยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นของตนลงไปในเรื่องข่าว

อิทธิพลของระบบคุณค่าทางวารสารศาสตร์ดังกล่าวมิได้มีผลต่อธรรมเนียมการปฏิบัติงานของนักข่าวอาชีพเท่านั้น หากยังทำให้นักวิจัย Paulussen และ D'heer (2013) สรุปว่าการระบุแหล่งข่าวในเนื้อข่าวทำให้การรายงานข่าวของนักข่าวอาชีพในเบลเยียมมีความโปร่งใสมากกว่านักข่าวพลเมืองซึ่งมักจะเขียนข่าวโดยไม่ระบุแหล่งข่าว ในขณะที่ Carpenter (2007) อธิบายว่านักข่าวพลเมืองส่วนใหญ่ไม่อ้างอิงแหล่งข่าว เพราะเขียนจากประสบการณ์ส่วนตัว หรือรายงานข่าวในฐานะพยานผู้ประสบเหตุการณ์ส่วนสาเหตุที่นักข่าวพลเมืองแสดงความเห็นลงไปในเรื่องมากกว่านักข่าวอาชีพ เป็นเพราะตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และต้องการท้าทายชนชั้นนำในสังคม ส่วนสาเหตุที่นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวไม่เป็นที่ทางการมากกว่า ก็เพราะเน้นประเด็นที่เกิดขึ้นมากกว่าสถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างนักข่าวอาชีพ คำอธิบายของนักวิจัยทำให้ตีความได้ว่า จุดเริ่มต้นในการหาข่าว จุดเน้นในการทำข่าวของนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพแตกต่างกัน ที่น่าสนใจ คือ Carpenter ซึ่งศึกษาเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองในสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับสื่อออนไลน์ของสื่อกระแสหลักระบุไว้ว่า ในแง่การใช้ข่าวแจกเป็นแหล่งข่าวนั้น นักข่าวพลเมืองมีความโปร่งใสในการใช้แหล่งข่าวแจกมากกว่า เพราะมีการระบุในเนื้อข่าวว่านำข่าวมาจากข่าวแจก ขณะที่นักข่าวอาชีพไม่ระบุ

แบบแผนการใช้แหล่งข่าวที่แตกต่างกันระหว่างนักข่าวพลเมืองและนักข่าวอาชีพเกิดจากลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน เพราะสำหรับนักข่าวอาชีพ ข่าว คือ สินค้า ดังนั้น การหาข่าวจึงกลายเป็นงานประจำวัน ภาระประจำวันที่ต้องทำ และกำหนดเส้นตายการส่งข่าวส่งผลให้นักข่าวต้องพัฒนาระบบจัดเก็บรายชื่อแหล่งข่าวของตนขึ้นมา และใช้เป็นแหล่งข่าวประจำของตนทำให้ขาดความหลากหลายในการใช้แหล่งข่าว หรือจำกัดการใช้แหล่งข่าวข่าวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้โอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ในสื่อกระแสหลักของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีความไม่เท่าเทียมกัน มีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในสื่อมวลชน ส่วนนักข่าวพลเมืองไม่ได้ทำข่าวทุกวันทำให้เป็นอิสระจากการรายงานข่าวประจำวันและกำหนดเส้นตายการส่งข่าว จึงอัปเดตข่าวเมื่อตนเองพร้อม และขาดการพัฒนากระบวนการเข้าถึงแหล่งข่าว ดังที่ Reich (2008) พบว่า นักข่าวพลเมืองใช้แหล่งข่าวบุคคลน้อยกว่าสื่อกระแสหลักมากและแหล่งข่าวบุคคลที่ใช้ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมทั้งมีการใช้แหล่งข่าวอินเทอร์เน็ต

ผู้เห็นเหตุการณ์ ชาวที่ตีพิมพ์โดยสื่อมวลชน เอกสาร และแหล่งข้อมูลหรือฐานข้อมูลห้องสมุดในสัดส่วนที่สูงกว่านักข่าวกระแสหลัก

สาเหตุที่นักข่าวพลเมืองมีการพึ่งพาแหล่งข่าวน้อยกว่าสื่อหลัก คือ มีการใช้แหล่งข่าวบุคคลต่อประเด็นข่าวน้อยกว่านักข่าวกระแสหลัก มิได้เกิดจากการเป็นพยานผู้พบเห็นเหตุการณ์ หรือบุคคลเจ้าของเรื่องราวเพียงประการเดียว แต่เป็นเพราะนักข่าวอาชีพมีความสามารถสูงกว่าในการเรียกร้องให้แหล่งข่าวให้ข้อมูลแก่ตน เพราะเมื่อ Reich วิเคราะห์ความเข้มข้นในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักข่าวและแหล่งข่าว ก็พบว่าในกรณีของนักข่าวพลเมือง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวพลเมืองกับแหล่งข่าวนั้นน้อยกว่านักข่าวอาชีพมาก

ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคลของนักข่าวพลเมืองยังอาจเกิดจากความไม่มีองค์กรต้นสังกัด และนักประชาสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจเองก็มีแนวโน้มจะไม่ให้ความสำคัญกับสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง เพราะเห็นว่ามีส่วนแบ่งการตลาดน้อย ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่านักข่าวพลเมืองจะหันมาเล่าตัวเหตุการณ์และใช้เว็บเป็นแหล่งข่าวหลักแทน หรือเล่าจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งในมุมมองของนักข่าวอาชีพ การใช้ประสบการณ์ของตนเองเป็นแหล่งข่าวเท่ากับเป็นการทำให้เส้นแบ่งระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าวไม่ชัดเจน ส่งผลให้นักข่าวอาชีพมองว่าข่าววารสารศาสตร์พลเมืองขาดความน่าเชื่อถือ

นอกจากการใช้แหล่งข่าวแล้ว การรายงานข่าวของนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพยังมีข้อแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากมุมมองที่มีต่อ “ข่าว” และ “กรอบข่าว” โดยงานวิจัยที่ศึกษาการให้ความหมายแก่ “ข่าว” ของนักข่าวพลเมืองพบว่า นักข่าวพลเมืองบางส่วนให้ความหมาย “ข่าว” โดยอิงระบบคุณค่าข่าว โดยเห็นว่าข่าวควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ถูกจับตามอง เป็นเรื่องที่สำคัญ มีประโยชน์ ส่งผลกระทบต่อตัวผู้รับสาร เป็นเรื่องแปลก เป็นเหตุการณ์ที่ผิดไปจากปกติ และเป็นเรื่องที่ไม่เคยมีใครรู้มาก่อน หรือคนทั่วไปยังไม่เข้าใจ ขณะที่นักข่าวพลเมืองอีกกลุ่มหนึ่งนิยามว่า “ข่าว” คือ เรื่องเล่าชนิดหนึ่งที่มีการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นประเด็นสาธารณะ และข่าว คือ เครื่องมือในการต่อสู้ของการเมืองภาคประชาชน เป็นต้น

ในด้านมุมมอง นักข่าวพลเมืองมองว่าตนเองมักนำเสนอเรื่องในมุมมอง ไม่ตามกระแส หากจุดที่น่าสนใจหรือบอกเล่าข่าวด้วยมุมมองแบบคนที่เป็นเจ้าของเรื่อง มีการนำเสนอผ่านอัตลักษณ์ของชุมชนหรือพยายามหามุมที่สื่อมวลชนกระแสหลักไม่สนใจ รวมทั้งนำเสนอในมุมมองต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ ไม่มีข้อจำกัดหรือกรอบขององค์กรมาเป็นตัวกำหนดอย่างนักข่าวอาชีพ (มีทนา เจริญวงศ์และคณะ, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Paulussen & D'heer (2013) ที่พบว่านักข่าวพลเมืองในเบลเยียมสนใจประเด็นข่าวเบา มีการให้คุณค่ากับข่าวที่ตนรู้สึกกลมกลืน สอดคล้อง เห็นพ้องและมีความเกี่ยวข้องทาง

วัฒนธรรมกับตน ขณะที่พบว่านักข่าวอาชีพมักให้คุณค่ากับเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่คาดไม่ถึง เป็นเรื่องลบหรือเกี่ยวข้องกับสาธารณะ

การศึกษาข่าวกีฬาและบล็อกกีฬาของ Hardin & Ash (2011) ทำให้ทราบว่า บล็อกเกอร์กีฬาในสหรัฐอเมริกา มีมาตรฐานและการรายงานข่าวที่ต่างกับสื่อกระแสหลัก โดยเฉพาะในมิติของความเป็นมืออาชีพที่นักข่าวจะกำหนดกรอบข่าวของตนโดยให้ความสำคัญกับการให้บริบททางสังคม ข้อมูลภูมิหลัง และคำอธิบายมากกว่าบล็อกเกอร์ รวมทั้งมีการขยายประเด็นในการรายงานข่าวไปยังประเด็นใกล้เคียงกับประเด็นหลักในข่าว

3. ตำแหน่งแห่งที่ของวารสารศาสตร์พลเมืองในมุมมองสื่อกระแสหลักและผู้รับสาร

ด้วยเหตุว่านักข่าวอาชีพมีมุมมองว่าความเป็นวิชาชีพทำให้ตนแตกต่างจากนักข่าวพลเมือง นักข่าวอาชีพจึงมีแนวโน้มที่จะใช้วารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร (Ornebring, 2013) มากกว่าจะมีศักยภาพมาแทนที่สื่อกระแสหลักที่มีมาตรฐานวิชาชีพในการทำงาน หรือถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบเสริมให้สื่อกระแสหลักโดดเด่นขึ้นในฐานะกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ช่วยให้สื่อกระแสหลักอยู่รอดท่ามกลางการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตลาดสื่อ เพราะงานข่าวพลเมืองช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความหลากหลายให้แก่เนื้อหา โดยเฉพาะช่วยสร้างจุดเด่นด้านการรายงานข่าวชุมชน ซึ่งดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านในชุมชนได้มาก และทำให้สื่อกระแสหลักตอบตลาดเจาะจง (Niche market) ได้ดียิ่งขึ้น (Paulussen & D'heer, 2013) และแม้ว่านักข่าวอาชีพในยุโรปทั้งหมดประเทศจะเห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองมีประโยชน์ แต่ก็มิได้ยอมรับความคิดที่ว่าทุกคนเป็นนักข่าวได้ เพราะยังเห็นความจำเป็นของระบบควบคุมตรวจสอบ และการบรรณาธิการในรูปองค์กร จึงเชื่อว่านักข่าวพลเมืองไม่ใช่ นักข่าว แต่เป็นผู้เฝ้าระวังสื่อ ดังนั้น การเปิดพื้นที่ในสื่อให้ข่าววารสารศาสตร์พลเมืองก็คือการใช้บริการข่าวสารจากภายนอกองค์กรเพื่อเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปอย่างข่าวเบา (Soft news) และข่าวในชุมชน ส่วนนักข่าวก็ยังคงต้องรายงานข่าวหนัก (Hard news) และมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการรายงานข่าวอย่างมืออาชีพต่อไป (Ornebring, 2013)

มุมมองความคิดดังกล่าวของนักข่าวและบรรณาธิการในโลกตะวันตกจึงสะท้อนถึง “การคงอยู่” หรือ “ความพยายามรักษาอำนาจที่มาจากความเป็นวิชาชีพให้คงอยู่” ของนักข่าวอาชีพที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อันเกิดจากการปฏิวัติเทคโนโลยีข่าวสาร และยังแสดงถึงอิทธิพลของระบบคุณค่าทางวารสารศาสตร์ดั้งเดิม ซึ่งเป็นวารสารศาสตร์ในแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากซีกโลกตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ยังคงมีผลต่อมุมมอง ความคิด และการทำงานของสื่อกระแสหลักทั้งในยุโรป

สหรัฐอเมริกา และอิสราเอล ทั้งยังเป็นที่มาของความเห็นที่มองงานวารสารศาสตร์พลเมืองว่าไม่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ จึงส่งผลต่อการนำเนื้อหาวารสารศาสตร์พลเมืองมาใช้ในการบวนการรายงานข่าวของสื่อกระแสหลัก ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วแรงจูงใจในการรายงานข่าว บริบทแวดล้อม กระบวนการรายงานข่าวระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมืองไม่มีอะไรเหมือนกันเลย การนำกรอบมาตรฐานวิชาชีพมาประเมินคุณค่าของงานวารสารศาสตร์พลเมือง จึงทำให้นักข่าวอาชีพมองงานของตนว่ามีคุณค่าเหนือกว่างานข่าวพลเมือง แม้ว่างานวิจัยของ Zhuang (2014) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือระหว่างนักข่าวพลเมืองกับสื่อกระแสหลักในการรายงานข่าวภัยพิบัติ กรณีการรายงานข่าวพายุเฮอริเคนแซนดี้แล้วพบว่า กลุ่มผู้อ่านเห็นว่าการรายงานข่าวผ่านสื่อใหม่ของนักข่าวพลเมืองมีความน่าเชื่อถือกว่าสื่อกระแสหลัก เพราะการเติบโตของเทคโนโลยีข่าวสารช่วยให้นักข่าวพลเมืองเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว การรายงานข่าวภัยพิบัติโดยนักข่าวพลเมืองที่มีจำนวนมากและกระจายอยู่หลากหลายพื้นที่จึงสามารถสนองตอบความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้ประสบภัย ตลอดจนประชาชนที่ต้องการข่าวสารที่รวดเร็ว ครอบคลุมได้มากกว่า อีกทั้งข่าววารสารศาสตร์พลเมืองเหล่านี้ยังช่วยให้การสนับสนุนทางอารมณ์ความรู้สึก กำลังใจแก่ผู้ประสบภัยระหว่างเกิดภัยพิบัติ รวมถึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนผู้ประสบภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Zuniga & Hinsley (2013) ที่พบว่าการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีสำหรับสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองอาจมีความแตกต่างกันกับสื่อกระแสหลัก และการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีระหว่างผู้อ่านกับนักข่าวอาชีพมีความแตกต่างกัน โดยนักข่าวอาชีพจะมีการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีเป็นระดับขั้น และกลุ่มแรกจะให้คุณค่ากับความเป็นกลาง ความยุติธรรม กลุ่มที่สองให้คุณค่ากับการรายงานข่าวเชิงวิเคราะห์หรือยึดถือความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก ขณะที่ประชาชนจะรับรู้เป็นระดับเดียว ส่วนงานวิจัยของ Netzley & Hemmer (2012) พบว่าความน่าเชื่อถือต่อนักข่าวพลเมืองและสื่อกระแสหลักในการรับรู้ของนักศึกษาในสหรัฐอเมริกาไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นการศึกษาความน่าเชื่อถือของวารสารศาสตร์พลเมืองจึงยังต้องการการศึกษาที่มากกว่าศึกษาจากมุมมอง ทศนคติของนักข่าวอาชีพ แต่ต้องศึกษาจากมุมมองผู้ใช้สื่อและนักข่าวพลเมืองที่มีกรอบคิดที่แตกต่างจากนักข่าวอาชีพ เพื่อเติมความเข้าใจในส่วนที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ขึ้น